

## ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.  
Pe jumătate an 14—  
Pe 8 luni . . . 7—  
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și  
străinătate:

Pe un an. . . 40— franci

Telefon  
pentru oraș și interurban  
Nr. 750.

# ROMÂNUL

REDACTIA  
și ADMINISTRAȚIA.  
Strada Zrinyi N-rul 1/a

INȘERTIUNILE  
se primesc la adminis-  
trație.

Mulțămite publice și Loc  
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se in-  
napoiază.

## Conflictul cu Serbia.

Arad, 20 Noemvrie.

Se pare că nu se va mai putea ajunge așa de ușor la aplanarea conflictului austro-sârb, dela care atârână în grad atât de mare pacea europeană. Cazul consulului dela Prizren a adus complicații neprevăzute, și nu se știe, dacă diplomația austro-ungară va mai putea să salvgardeze pacea generală prin noul deileu al acestor complicații.

Se știe că consulul dela Prizren, Prohaska, a căzut jertfă elanului războinic al soldaților sârbi, dar că ce anume i s'a întâmplat n'a putut să fie stabilit în mod oficial. Sânt versiuni că ar fi fost rănit cu baioneta, că i s'ar fi nimicit archiva, ba se svonise chiar și asasinarea lui. La întrebările diplomației austro-ungare, diplomații dela Belgrad n'au știut să dea până în clipa de față nici un răspuns hotărât și zadarnice au rămas încercările Vienei de a se pune în legătură directă cu reprezentantul ei. Urma acestuia a dispărut pentru moment. Cazul e din cele mai grave cu putință, pentruca, în baza drepturilor internaționale, poate fi considerat de *casus belli* și dacă n'ar fi în cumpănă interesele de pace ale întregii Europe, fără îndoială că n'ar mai fi nici o speranță de aplanare pacinică a gravului conflict.

Și, în loc, ca să caute a îmblânzi resentimentele firești ale opiniei publice europene, — în urma marelui nesocotinte dela Prizren, — presa sârbească umflă tenorul celei mai formidabile insolente, agitând cu gesturi de Pipăruș Patru la război împotriva uriașului

dela spatele ei. Până și ziare ca *Samouprava*, ziar inspirat de celebrul Pașici, vorbește de o „iminentă primejdie războinică”, în vreme ce zierele de mai puțină răspundere împroșcă asupra monarhiei rachetele celor mai cutezate amenințări.

Noroc, că opinia publică europeană, edificată deplin pe urma ferozităților de pe câmpul războiului balcanic, a luat azi mai mult ca oricând o categorică atitudine împotriva unui nou război, care s'ar anunța fără îndoială cu'n corțe de orori încă nevăzute niciodată în istorie. Ziarul *Times* din Londra avertisează în termenii cei mai categorici Serbia, zicând că națiunile europene nu se vor amesteca de dragul ei în război. Tot astfel ziare ca *Figaro* și *Echo de Paris*, cari o îndemnă la convingeri mai bune, încă înainte de ce sârbii și-ar fi pierdut simpatiile și aspirațiile lor ar fi ajuns problematice cu totul. La rândul ei, Rusia, se spune c'ar fi trimis guvernului un avertisment din cele mai energice, punându-i în perspectivă refuzarea oricărui sprijin din partea guvernului rusesc în chestiunea unui port la Adriatică pe seama Serbiei.

În aceste cadre favorabile păcii europene intră spre și mai mare liniștire declarațiile ce-a făcut ieri, contele Berchtold, în delegațiunea ungară, — declarații cari au subliniat armonia indisolubilă a intereselor italo-austriace în Balcani și în special cu privire la țărmul balcanic al Adriaticei și la Albania. Și tot în aceste cadre intră și interesele României, cari zadărnicesc azi orice sprijin pe seama Serbiei din partea Bulgariei.

În asemenea împrejurări avem speranțe legitime, că în scurt cazul dela Prizren se va aplană, rămânând să domineze la suprafață numai chestiunea portului sârbesc la Adriatică. După cum se știe, Serbia n'a refuzat pur și simplu punctele formulate de cabinetul austro-ungar. Se afirmă chiar, că d-nul Pașici, sufletul diplomației sârbe, ar fi luat o atitudine mai puțin intransigentă și ar fi dispus să primească unele din punctele propuse de d-nul de Ugron în numele Austro-Ungariei.

Firește că de aici nu putem încă să tragem concluzii cari să excludă o nouă agravare a situațiunei. Nu. Dar în tot cazul mai avem încă și un alt indiciu că pacea nu este amenințată atât de grav: România a renunțat în mod definitiv la mobilizare și a început să licențieze clasele de rezerviști cari fuseseră concentrate, — iar mobilizarea și demonstrația navală ale Austro-Ungariei, cari păreau iminente au fost amânate.

Misiunea d-lui Danev, președintele Sohraniei, la Budapesta, pare a fi avut de asemenea o influență favorabilă asupra tratativelor austro-sârbe. Bulgaria, în special, probabil obosită din cauza sângerosului și costisitorului război cu Turcia, dorește să evite un conflict nou și este bucuroasă să-și asigure fructul victoriilor sale. De aceea un conflict între România și Bulgaria pare exclus, aceasta din urmă fiind dispusă a acorda României compensațiunile teritoriale cerute.

Dacă tratativele austro-sârbe vor da un rezultat pozitiv, putem fi siguri că pacea

## Munții mei.

O! munții mei! O! munți bătrâni cât lumea,  
Voi râuri ale turmelor de oi,  
Imi cântă jalnic pinii și molitii  
Și împetrit eu stau privind la voi!...

O muntii mei, unde-ați mânat păstorii?!  
I-ați dat ah! slugi la câni și la mișei...  
Le duceți voi?! Le ducă codrul dorul?!  
Mai ascultați voi doine munții mei?!

Vai! munții mei, eu plec în lumea largă  
Căci soartea mea-i să rătăcesc mereu,  
Dar sultetu-mi pe veci în voi rămâne  
Înlăntuit de stânci ca Prometeu!!

A. Negură.



## Cum trebuie să zicem...

Dlui prof. Dr. Urban Jarnik.

Limba națională se vede că se numără și ea printre acele bunuri pe cari tocmai aceia cari le posedă, nu prea știu să le prețuiască după merit. Numai aci putem găsi explicarea faptului, că adeseori un străin arată mai multă dragoste și înțelegere pentru frumusețile unei limbi pe care a învățat să o cunoască, decât aceia cari, cum se zice, au supt-o deodată cu prima hrană dela sânul mamei lor. Mai gelos îl vedem, de multe ori, pe un străin, de puritatea și nealterarea acelei comori, decât cei ce-și închipuiesc că au moștenit-o spre orice întrebuintare arbitrară, după orice capriciu sau înrăurire întâmplătoare din afară.

Experiența am făcut-o și eu prilejul acelor convorbiri despre „limba cum se scrie astăzi la noi”, pe cari le-am pornit într'un ziar popular din București și le-am strâns apoi, în parte, în volumașul ce am tipărit sub titlul „Știi românește?” — Deși semnalăm acolo, pe lângă unele ce puteau încă forma obiect de controversă și de discuție, și câteva greșeli, cu adevărat grosolane, de limbă, ce se fac mai ales prin ziare, dar uneori chiar și prin revistele și volumele... literare ce văd lumina tiparului în zilele noastre, — totuși folosul n'a prea fost altul, decât de a mai sgândări interesarea tot a unora ca aceia cari știu și ei, și deplâng, *neglijența* — ca să

zicem numai așa — cu care unii dintre mânuitorii condeiului dela noi își tratează, își *maltratează*, limba mai mult sau mai puțin strămoșească. — Rău năvăliții însă au continuat cu ale lor, — și poate că aceasta văzându-o și alții, au socotit, în judecata lor la care trebuie să mă închin, că se poate arunca și modestul acela „Știi românește?” la rebutul inutilităților veacului.

Aceste reflexiuni mi le-a trezit, deodată însă și cu o deosebită mângâiere sufletească, scrisoarea d-voastră, învățate dascăl și iubitor și cunoscător de limba românească, de frumusețile și de tainele ei, de tainele ei frumoase și de frumusețile ei tainute. — Și deci să stăm dară de vorbă, în auzul însă și al altora, cari vor mai vrea poate să plece urechea la sătuitura aceasta fără nici o pretentie, cum ar fi aceea a doi grădinari cari vorbesc între dânșii despre flori, — cu iubirea ce au pentru ele, și cu mâhnirea ce simt când văd atingerea lor cu mână nepăsătoare, neînțelegătoare sau necruțătoare.

Reflecțați la cele ce am scris despre ciudata împreunare — în care stăruiesc unii scriitori de la noi, — a verbului impersonal „a trebui” cu supinul sau participiul perfect cu prepozițiunea *de*, spre pildă: „trebuie *de* găsit o idee”, și ziceți: „Mărturisesc că nu pot să-mi dau seama cum se poate ca niște Români neași și cu știință de carte să sufere o asemenea construcțiune



Europei nu va mai fi deocamdată turburată. Să așteptăm însă cu sânge rece și pregătiți la orice, rezultat *final* al acestor negocieri.

**Adunare electorală în Seliște.** Alegerea de deputat dietal în cercul Cristianului, în locul demisionatului Greskovici, ales fișe comitatens, e fixată pe Miercuri în 27 Noembrie. Clubul municipal român a luat dispoziții să se întrunească alegătorii români Duminecă în 24 Noembrie în sala dela Hotelul comunal din Seliște, ca să decidă asupra atitudinii ce vor lua față de această alegere. Fiind Românii în minoritate de aproape 100 față de compatrioții sași — probabil că nu vor pune candidat și vor decreta rămânerea în pasivitate.

**Situația în Austria.** Slovenii și Rutenii au declarat că vor continua obstrucția și în comisia bugetară în contra provizoriului prezentat alaltăeri. Situația a devenit și mai critică în urma suspendării consiliilor comunale, din Spalato și Sebnico, măsură luată de guvernul austriac din cauza agitației răsboinice a populației celor două orașe.

**Audiențe.** M. Sa a primit ieri în audiență pe ministrul comun de externe, contele Berchtold, pe șeful statului major Schemua și pe ministrul plenipotențiar al Italiei la Viena, principele Avarna.

**Criza externă în delegațiuni.** În ședința plenară de ieri a delegațiunii ungare a vorbit pe lângă delegații ale căror vorbiri le-am dat în numărul nostru precedent și patriarhul sârbesc Lucian Bogdanovici, exprimându-și părerea de rău pentru împrejurarea, că a trebuit să intervină un război sângeros spre a rezolvi chestiunea balcanică. Și ce e mai trist, în urma războiului vin și alte neînțelegeri să complice situația. Roagă pe ministrul de externe să încerce toate mijloacele pentru aplămarea pacinică a conflictului. — După patriarhul dela Carlovat, ia cuvântul contele Pejačević vorbește de raportul dintre Croația și Ungaria și găsește ca ceva foarte natural simpatia Croaților pentru luptele fraților lor din Balcani. E de credință că alianța balcanică nu numai că n'are să însemneze o primejdie pentru monarhie, ci din contra, dacă ea va garanta ordinea și dezvoltarea pacinică a popoarelor balcanice —

și n'avem motive să ne indoim de lucrul acesta — va fi pentru noi un bogat izvor de foloase economice și politice. — După pauză vorbesc Lukács și Miklós, apreciind după merit bunele intențiuni ale Triplei Alianțe și ale României și la urmă ia cuvântul ministrul de externe, contele Berchtold și răspunzând antevorbitorilor, spune cam următoarele:

— Constat cu deosebită plăcere că delegațiunea ungară aprobă politica noastră externă. Nu-mi vine a crede că statele balcanice nu vor da importanța cuvenită situației ce ni-au creat și că nu vor căuta să stabilească un raport normal, cu monarhia. Din convorbirile ce le-am avut cu d. Daneff, președintele sobraniei bulgare m'am convins că tânărul regat bulgar are, după invingerile strălucite ce a raportat pe câmpul de luptă, o politică cuminte. Cu Bulgaria ușor ne vom înțelege. Cu Serbia încă dorim să avem relațiuni prietenești și sperăm că ea ne va da posibilitatea să ne realizăm dorința. Așteptăm însă ca pretențiunile noastre bazate pe dreptul internațional, să se îndeplinească fără întârziere în mod favorabil. Cu privire la autonomia Albaniei, avem înțelegere perfectă atât cu Italia cât și cu Germania. Urmărim cu deosebit interes negocierile dintre Turcia și Bulgaria și credem că în înțelegerea lor, cele două state beligerante vor ține seama de interesele legitime ale celorlalte state.

Discursul contelui Berchtold a fost primit cu vii aprobări de delegațiunea ungară. Referentul Fr. Nagy mai face unele observări și apoi delegațiunea votează bugetul ministerului de externe.

În delegațiunea austriacă deasemenea s'a continuat discuția asupra afacerilor externe. Sedlak vorbește de raportul monarhiei cu Serbia, iar Langenhan și Bialy de gravamenele Polonilor. Ia apoi cuvântul d. deputat român din Bucovina, Dr. Const. Isopescul—Grecul. Discursul dsale, pătruns de o caldă dragoste pentru soarta noastră, îl dăm în alt loc. Udrzal asigură că Cehii sunt conduși de cea mai mare loialitate față de monarhie și acuzele ce li-se aduc sunt cu totul neîntemeiate. Kramarz roagă factorii conducători în politica noastră externă să-și păstreze sângele rece în judecarea agitațiilor sârbești, fiindcă ar fi nespun de trist dacă în urma unor provocări presupuse am scoate sabia din teacă. Să așteptăm în liniște și cu deplină încredere rezultatul intervenției în chestia consulului austro-ungar din Prizrend. — După pauză vorbesc delegații Schoepfer și Kozolowski. Referentul Baquehem, răspunzând antevorbitorilor, spune că monarhia e condusă de cele mai pacinice intențiuni, cu

toate acestea însă, nu va tolera ca interesele ei să fie călcate în picioare, și drepturile ei bazate pe convenție internațională, pălmuite. — La desbaterea pe articole, iau cuvântul Masaryk, Smolaka și Smeral.

Bugetul externelor e votat apoi și în delegațiunea austriacă. În aceeaș ședință se votează și bugetul marinei.

## Legea românească — legea ungurească.

### IV.

Crearea noii episcopii — o mărturisește însuș Szabó Jenő — pune pe unguri în fața unor probleme nouă cari ne interesează foarte de aproape și pe noi, fiindcă e vorba mai ales de pielea noastră.

Iată cari sunt noile probleme, după articolul pomenit a lui Szabó J.:

1. Raportul limbei maghiare cu liturgia grecească.
2. Raportul dintre riturile existente în biserica orientală.
3. Raportul noii dieceze cu celelalte naționalități și interesele corăspunzătoare ale statului maghiar.

Toate aceste probleme Sz. J. le rezolvă foarte sumar; eu voiu arăta soluțiile lui pe scurt, ca să nu turbur prea mult mersul ideilor ce ne preocupă, lăsând ca alții să se gândească la aceste probleme și să caute a le lămuri și discuta mai pe larg.

„Problema la aparență grea, că limba liturgică paleogreacă cum se va aduce în armonie cu exigențele sufletești ale credincioșilor maghiari, (adecă cu *limba maghiară*, Red. „Rom.”) în pracsă se va rezolva ușor pe baza analogiei cu ritul latin și cu considerarea la însușirile ritului grecesc, — cu atât mai vârtos că Roma, în ce privește ritul latin, se obicinuieste a lăsa în grija autorităților bisericesti localnice: cât teren să conceedă, ca absolut necesar, *limbei poporului*”. Așa glăsuiește d. Szabó.

Va să zică, problema asta i se pare ușoară dlui Sz. J. Pentrucă va hotări episcopul

greșită. Știu bine că în cele scrise românește de mine se vor fi găsim o sumedenie de greșeli de toate felurile, (Eu însă nu știu și nu cred acest lucru. I. G.) — de greșala aceasta însă nimeni n'ar putea să dea ori și cât să se ostenească. Și tot așa pot să spun cu cuget curat că de câteori dau de construcțiunea aceasta greșită, simt ca un fel de lovitură ce mi s'ar da”.

Citez mai departe din scrisoarea d-voastră, ca să înțeleagă apoi și alții răspunsul ce vă voiu da:

„O simt cu atât mai mult, cu cât cunosc bine o altă construcțiune tot cu participiul perfect al verbului acelaia; după „trebuie”, bunăoară în propozițiunea de mai sus: „trebuie găsită o idee”, întocmai cum se zice, bine de tot: „el se lasă rugat, imbiat” și altele.

„D-voastră combateți cu tot dreptul construcțiunea greșită „trebuie de zis, de vorbit, de tăcut” și îndreptați: „trebuie să se zică, să se vorbească”, — reamintind însă corectul, cel puțin după cum mi se pare mie, — „trebuie zis, vorbit” ș. a. m. d. Și nu numai dacă verbul stă singur fără subiectul său, ci și fiind împreunat cu subiectul: „lucrul acesta trebuie făcut...”

„Dacă într'adevăr n'ar fi altă construcțiune la îndemână, decât „trebuie” cu conjunctivul, aș pricepe că mintea poporului ar căuta după una mai scurtă; existând însă cea cu supinul curat, fără prepozițiunea *de*, greșala constatată nu se poate desluși altfel decât ca urma unei ameste-

cării cu construcțiunea corectă după niște expresiuni sinonime, bunăoară: „am lipsă, am nevoie *de* ceva”. Dacă acest „ceva” este exprimat prin un verb, verbul acesta se pune în supin cu *de*: „n'am nevoie (lipsă) de căutat, de vorbit”, — întocmai așa cum se zice: „n'am nevoie (lipsă) *de* bani”; pe când nimănuia de bunăseamă nu i-ar plesni prin cap să spuie: „nu-mi trebuie *de* bani...”

Să ne oprim deocamdată aci, iar mai târziu vom trece și la un alt capitol al verbului *trebuie*.

În al meu „Știi românește?” am amintit numai foarte pe scurt, în treacăt, despre expresia barocă: „trebuie de făcut, de arătat, de știut”... îndreptând-o astfel: „trebuie să se facă, trebuie să arătăm, trebuie să știți”... Va să zică în *două* feluri. Este, într'adevăr, și acesta al treilea: „trebuie făcut, trebuie arătat, trebuie știut”. — și avantajul scurtimii nu i se poate tăgădui.

Cu atât mai curios e lucrul acesta: Când ai alegerea între trei expresiuni corecte, când poți să știi cum „trebuie să se zică” sau cum „trebuie să zici” sau însăfârșit cum „trebuie zis”, — să preferi... o a patra construcție, greșită, — în adevăr e și aceasta o culme, e un *record* de nepăsare, de dispreț față de spiritul limbii și față de poruncile ei.

Tălmăcirea de mai sus a greșelii cred și eu că va fi cea adevărată. Acel *de* prisoselnic și nesuferit s'a vârit acolo sub înriurirea celui alt *de*, corect; — nu mai e nevoie de stăruit, — în

privința aceasta, nimenea nu mai are nevoie de sfaturi; — în cazul cellalt însă, de sigur nu că cel cu greșala va putea zice că „nu-i vor trebui *de* sfaturi”.

Aci însă vine o nedumerire căreia îi dați rost zicând: „Nu știu însă cum trebuie zis mai bine: „*imi trebuie*” sau „*imi trebuie*sc”... Ori de pildă, cum este corect să se zică: „Vasele *trebuie* spălate”, — sau: „vasele *trebuie*sc spălate...”

Nici despre această a doua problemă a verbului *trebuie* n'am vorbit decât tot numai în treacăt în observările mele din „Știi românește?” — Deci voiu prinde cu bucurie prilejul scrisorii d-voastră, venerate și ilustre dascăl, ca după ce vă voiu lăsa iarăș, cuvântul dintâiu, — să împlinesc și să lămuresc mai cu deamănuntul și reflecțiile mele asupra acestei întrebări.

Ion Gorm.

MED. UNIV.  
**DR. CORNELIU DĂRĂMUȘ,**  
SPECIALIST ÎN BOALE DE FEMEI ȘI  
SPECIALIST ÎN MORBURI DE DINȚI

ALBA-IULIA (PIAȚĂ).  
ORDINEAZĂ: dela 8—10 pentru boale de femei. Dela: 2—5 pentru morburi de dinți.

(Ca 533-20)



din Hajdudorog, ca autoritate localnică, cât teren să cedeze *limbei maghiare*, după analogia ritului latin. Decât, că Roma nu vorbește în *bulă sa de limba maghiară* — decât pentru a eschide și a o opri strict ca limbă neliturgică, ci vorbește numai *de limba poporului* („*lingua vernacula*”) și aceea poate fi și rutenă sau română.

Apoi nici analogia cu ritul latin nu-i așa de clară. Oricum problema aceasta nu e tocmai așa ușoară<sup>\*)</sup>, cum se pare dlui Sz. J.

„Mai grea — zice Sz. J. este problema, că oare relațiunile reciproce dintre credincioșii și diececele de diferite limbi liturgice, să se reguleze oare pe baza *ritului grecesc*, care după legile noastre de azi e unul și același, sau doară separat pe baza *ritului grec, românesc și rutenesc*.”

„Interesul *statului maghiar* — răspunde Sz. — ca și interesul bisericii, evident că se pronunță pentru *norma de mai înainte*, care există încă după legi. (ritul greco-catolic) și autoritățile competente, bisericești și de stat, vor reuși de sigur, fără nici o greutate, a espăra învoirea Scaumului papal dacă s'ar cere ceva schimbare sau ar fi lipsă să se stabilească vre-o armonie între legile bisericești și cele de stat.”

Aici este călcăiul lui Achile pentru o soluție sănătoasă în întregă chestiunea. Și se vede, că cei interesați să gândească de pe acu-

\*) În privința aceasta ne este bine venită o scrisoare circulară a Nuntiatului din Viena, adresată cu data 28 Oct. 1912 tuturor Episcopilor din Ungaria, și în care oprește din nou folosirea limbei maghiare, ca limbă liturgică, și dispune, ca Episcopii să cerceteze dacă ar mai exista atari *abuzuri* și să le stirpească, în mod prudent dar energic. În scopul acesta vor fi ajutați și de guvernul maghiar, — care spune Nuntiatul Raphael Scapinelli, s'a obligat cu pact formal să-și dea ajutorul său stăruitor Episcopilor. Scrisoarea aceasta, de care presa maghiară nu vrea să știe, a fost publicată în original și în traducere, în „Cultura Creștină” din Blaj (nr. 17).

Reproducem aici câteva pasaje mai marcante în traducerea revistei blăjene:

„... în câteva parohii ale Ungariei s'a introdus abuzul de a se folosi în acțiunile liturgice de limba ungurească, care ne fiind limbă liturgică, nici decât nu se poate întrebuița ca atare, mai ales că Scaunul apostolic a condamnat de multe-ori această practică neierată și a poruncit să fie eliminată.”

Prea sfântul Părinte... s'a îndurat a mă însărcina să comunic voința Sa în aceasta chestie însemnată tuturor Reverendisimilor Arhieriei ai regatului ungar.

Sfinția Sa poartă adevărat și poruncește ca din partea Revdis. Episcopilor diecesani să se facă cercetare amănunțită, în scopul, ca de cumva ar mai exista în diecesa sa proprie *practica condamnată*, în mod prudent dar energic să se nisuiască a stirpi din tot locul abuzurile. Iar despre cele ce vor afla în aceasta cauză, precum și despre remediile oportune întrebuițate, aceiași Revdis. ordinari să nu-și țină de greutate a referi la S. Scaun sau la Nuntiatul apostolic.

Să știe însă Revs. Episcopi, că guvernul reg. ung. va da Sfinților Arhieriei, pe cum s'a legat cu pact, tot ajutorul și conlucrarea stăruitoare, ca aceasta poruncă a S. Scaun, ca limba vernaculă să nu se întrebuițeze nici când în sacra liturghie, să se observe în modul cel mai religios.

Viena, palatul Nuntiatului apost. 28 Oct. 1912.

† Raphael Arhiep. Laodicea.  
Nuntiu apostolic.

ma deja, cum ar putea oare împiedeca și zădărnici o *soluție cinstită* pe temeiul *deosebirii de rit...*

„Cea mai grea — continuă Sz. — se pare a fi problema, că oare noua diecesă, ce înrâurire va avea asupra *naționalităților* și asupra *interselor pe cari le are statul maghiar* în legătură cu acestea.

„Eu am celea mai bune nădejdi, — zice Sz. — pentru că prin înființarea noiei diecese să ia ori ce teren de jalusie dintre credincioșii de diferite limbi ai bisericii gr. catolice; pentru că introducerea limbei paleogrecești ca limbă liturgică a noiei diecese, e potrivită de a apropia cercurile bisericești gr. cat. de spiritul original, întăritor de stat, al ritului gr. cat. e potrivită a *modera direcțiunea esagerat naționalistă*, care s'a incubat în biserică mai ales în ținuturile noastre românești; și în fine, pentru că după ce s'a normat în mod legal în cadrele liturgiei paleogrecești („*a magyar isteniszteletnek az ógörög liturgia keretében való törvényes szabályozása következtében*”) trebuie să înceze și aceea confuzie de idei, care pe teren bisericesc ascia *limbei române și limbei rutene* oarecare *superioritate* față cu limba maghiară de stat și prin aceasta își revindcau egalitate de drept pe teritoriul statului maghiar.”

Dintre toate problemele ce le propune d. Szabó J., aceasta se pare cea mai interesantă, pentru că e cea mai complexă, și le cuprinde aproape și pe celelalte. Dar, păcat, că chiar în propunerea acesteia e mai puțin explicit. Un comentariu se impune, pentru că se pare a spune mai mult printre rânduri, decât prin rânduri. Dacă'l înțelegem bine, autorul pare a voi să spună cam acestea:

„Mai grea se pare problema politică, a intereselor de stat și de maghiarizare. Pentru că, în definitiv acesta e scopul principal, pentru care am luptat, și pentru care jertfește statul atâtea sute de mii.

De „jalusia” credincioșilor de deosebite limbi nu mai vorbim. Jalusia aceea n'a existat și nici nu există. Credincioșii români așa de mult sunt despărțiți de ruteni, de pildă, încât nici un fel de raport nu este între ei. Aci nici de „jalusie” nu poate fi vorba. Iar dacă se gândește omul la raportul dintre ruteni și coreligionarii lor maghiarizați, ori „maghirai” apoi atunci nu de „jalusie” poate fi vorba, ci de ceva mai mult, mai aspru.

Dacă Sz. mai crede că introducerea limbei grecești, ca limbă liturgică, ar putea să aibă vr'o înrâurire asupra celorlalți gr. cat., cari n'au aceasta limbă în bisericile lor, apoi se înșală, — cu voie sau fără voie, crezând, că aceea ar fi avut cândva în trecut (am dori să știm când?) sau ar putea să aibă în viitor înrâurirea de a „*apropia mai mult de spiritul consolidării statului*”. Cum s'ar putea oare consolida statul, și încă statul maghiar, cu ajutorul limbei grecești, pe care nime-nime, nici chiar preoții, nu o mai înțeleg?

Ce vigoare fermecătoare poate să mai ascie cineva acestei limbi, venerabile ce e

drept, dar *moarte*, cu totului *moarte*, pentru popoarele de azi, cari trăiesc prin limbă și pentru limbă, și cari chiar prin conveșuirea cu maghiarii au învățat: *Nyelvében él a nemzet!* Prin limba s'a trăiește națiunea.

## Serbările soc. noastre teatrale

Brașov, 19 Noembrie.

Ieri după amiază comisiunile alese și incredințate cu cenzurarea raportului comitetului și al cassei au ținut ședințe în localitățile casinei române și a filialei „Albina”.

Seara a urmat în sala Redutei reprezentarea „*Brândusei*”, a cărei succes a întrecut toate așteptările noastre. A fost o reprezentație splendidă cum nu s'a mai văzut în Brașov de mult timp. Ni s'a oferit o seară artistică din cele mai plăcute. A eselat cu deosebire dșoara *Mărioara G. Dima*, bursiera societății noastre teatrale, care ne-a stors admirația și recunoștința prin jocul ei minunat și prin temperamentul distins artistic de care dispune. Sala arhiplină — o raritate în Brașovul nostru rece — a făcut dșoarei Dima și diletanților noștri călduroase manifestațiuni.

După teatru a urmat o animată petrecere cu dans.

### Sedința a II-a.

s'a deschis astăzi la orele 10 și un sfert de v. oeprezidentul V. Onițiu. Public mai puțin ca ieri — urmarea petrecerii animate de azi noapte. Și e păcat, căci ședința de astăzi a oferit câteva momente deosebit de însuflețitoare și în același timp instructive, cari au culminat în expozeul dlui *Dr. V. Braniste* asupra dezvoltării problemelor societății noastre teatrale dela începutul ei până azi și în vorbirea de încheiere a prezidentului V. Onițiu.

După verificarea procesului verbal dl maior i. r. *Ladislau Popa*, după un scurt cuvânt introductiv, în care arată importanța centrului de cultură românească al Brașovului, în care s'au înfiripat unele din cele mai vechi așezăminte culturale și sociale românești, prezintă raportul comisiunii pentru înscrierea membrilor noi, care în împrejurările date este destul de multumitor, înscriindu-se trei membri fondatori, 28 membri pe viață, 5 membri ordinari și 1 ajutor.

*Membri fondatori (200 cor.):* Elena Dr. Dobrin, I. T. Chetianu adv. Craiova și Dr. Vas. Meșter adv.

*Membri ordinari pe viață (100 cor.):* El. Dr. A. Vaida, Dr. A. Vaida, Dr. N. Garoiu, Matei Matei inv. Venetia inf., Nicolae Bogdan profesor, Dr. C. Lacea profesor, Vasile Negeu profesor, Dr. St. Stinghe prof., Pertu C. Debu preot. Virgil Pop preot în Cristian, D. Greceanu preot Herman, Dum. Căpățină Brașov, Vasile Meret preot, Dr. I. Bunea profesor, Dr. V. Glăjar adv., Dr. C. Moga adv., dna M. Burduoi soție de comerciant Brașov, I. Schiopu preot, I. Pricu prof., Vas. Micula profesor, D. Marcea inv., R. Prișcu inv., Șt. Belindescu inv., Rom. Dogar Brașov, Dr. I. Baciu prof., Dr. Ilarie Hoadrea adv. Zărnești, păr. I. Broșu din Dârste.

*Membri ordinari:* N. Hociotă preot, Al. Dușoiu comerciant, I. Gavrilescu preot Țințari, I. I. Maximilian preot Stupini, Nic. Balea pantofar Brașov.

*Membri ajutători:* Savu Luca învățător Satulung.

*Donațiuni:* Răposata Nina Cserged m. Csato 4 acțiuni „Arieșana” á 100 coroane.

Dl profesor I. Pricu, raportorul comisiunii pentru cenzurarea socotelilor societății, ne dă un tablou amănunțit al gestiunii financiare a societății, constată că toate pozițiile raportului corăspund stărdi faptice găsindu-se în deplină

**PRIMA ȘI CEA MAI VECHIE  
CASĂ DE CLAVIRE este a lui  
FRANZ ȘI ALBERT RENNER**  
Timișoara-Josefin str. Hunyadi 12



Mare asortiment de  
**PIANE, PIANINE ȘI HARMONII.**

Calitatea cea mai bună. (Re 128) Prețuri ieftine.



consonanță și ordine, propune deci descărcarea casierului și primirea budgetului. Se primește.

A urmat la cuvânt dl. Dr. V. Branisce, raportorul comisiei pentru cenzurarea raportului general al comitetului. Pornind dela faptul, că societatea noastră a împlinit 40 de ani de existență și că stă în pragul unei noi etape a dezvoltării ei, raportorul a ținut să arunce o privire retrospectivă asupra liniei dezvoltării problemelor societății teatrale. Societatea noastră teatrală, a zis oratorul, s'a zămislit din cel mai curat idealism și s'a dezvoltat treptat conform împrejurărilor până ce astăzi a ajuns o parte organică a vieții noastre culturale. În mod intuitiv oratorul ne-a motivat îndreptățirea idealismului, care a încunjurat leagănul societății teatrale, căci pe vremurile acele prin trupele ambulante Pascali și Tardini, cari până la anul 1874 veneau an de an la Budapesta, unde era în floare o frumoasă viață românească, era îndreptățit optimismul de-a vedea în curând realizată înfirișparea teatrului românesc. Prin urmare ideea zidirii unui teatru românesc nu părea pe acele vremuri o idee atât de utopistă.

În urma schimbării împrejurărilor înspre rău, idealismul a dispărut, căci văzând lumea că idealul urmărit e încă atât de departe, oamenii au început să-și piardă credința. Au urmat ani de decadentă, în cari numai fostul presedinte Vulcan, încunjurat de un mic grup de oameni, a știut cu un fanatism rar să susțină la suprafață stindardul teatrului. Adunări însă nu s'au mai putut ține.

Un mare noroc am avut, că în timpul acesta averea a fost administrată de un cassar cinstit, iar al doilea noroc, că sediul societății fiind transpus la Brașov, societatea a prins din nou viață, trezându-se în publicul românesc credința în trăinicia societății.

Raportorul a trecut apoi în revistă evenimentele dela adunarea din Abrud (1900), Bistrița (1902), până azi, arătând treptat dezvoltarea interesului publicului față de societate și demersurile comitetului. Scopul cel mai apropiat este astăzi crearea unei trupe ambulante, care va avea succesul dorit, însă de abia numai în momentul, când dezvoltarea economică și financiară a poporului nostru va ajunge la acel grad, în care centrele mai mari românești vor putea susține în mod stabil 1—2 săptămâni la un trupa ambulantă. Terminând, raportorul propune aprobarea raportului general al comitetului.

Expunerile interesante ale raportului, cari au ținut aproape 1 oră încordată atențiunea publicului, au fost cu căldură aplaudate.

Raportul general se primește împreună cu propunerile comitetului, dintre cari relevăm:

angajarea dlui Hr. Horia P.-Petrescu pe timp de un an în serviciul societății și acordarea unui ajutor de 1500 cor. Reuniunii de cântări din Brașov pentru reprezentarea operei „Cavaleria rusticana”.

Dl. H. P.-Petrescu mulțumește pentru alegerea sa și promite a-și pune toate puterile în serviciul societății.

La orele 11 și trei sferturi viceprezidentul V. Onițiu închide adunarea aducând mulțumiri tuturor factorilor cât și publicului, cari au contribuit la succesul adunării. Dorește dlui Dr. H. Petrescu multă putere în noul său post și fixează adevărul, că rezultatul propășirii unei societăți depinde nu atât dela principiile frumoase, de care e condusă, ci dela hărnicia, căldura și pricepera oamenilor, cari s'au pus în serviciul ei. De încheiere ține să releveze succesul splendid al reprezentățiunei de ieri, aduce elogii diletanților și cu deosebire dsoarei Mărioara G. Dima, care a dovedit atâta pricepere, devotament și temperament artistic.

Publicul a făcut diletanților și cu deosebire dsoarei Dima îndelungate ovatiuni. Notez, că și

la sosirea dsoarei Dima în sala de ședințe a fost întâmpinată cu vii aclamări și aplauze.

După aceste adunarea a luat sfârșit.

„Gaz. Trans.”

Rip.

## „Este mișcarea noastră teatrală un lux?”

Conferență ținută în ziua de 5 18 Noembrie 1912 la prima ședința a „Societății pentru fond de teatru român”, în Brașov.

De Dr. Horia P.-Petrescu.

(Continuare).

Dacă poetul Vlăduță scriind despre trecutul picturii românești, oftează și constată: „mai ales pictura cere liniște și siguranță, îndestulare materială, zidiri spațioase, cu ferestri largi — o viață înfloritoare și liberă, primitoare de cea înaltă aristocrație sufletească, pe care arta ar putea-o mumi aerul ei”, — atunci și pentru o dezvoltare prielnică a teatrului românesc se potrivește aceiaș părere de rău că stările exterioare n'au facilitat dezvoltarea lui.

„Câmp de război ne-a fost țara, dela Mircea până-la Mihai Viteazul!” exclamă Vlăduță. „Pictorii noștri, artiștii noștri, toți aleșii neamului nostru, au pierit în bătăliile cu Turcii! Deschideți istoria și vedeți ce era aici, la gurile Dunării, în veacul de aur al artei creștine!” (Biografia lui „Grigorescu” — Vlăduță, pg. 2.)

Dacă este, deci, cu cale să ne pară rău că neamul nostru n'a avut nici o epocă ca aceea a lui Ludovic al XIV-lea, în Franța — să nu dăm uitării faptul, că și noi ne-am făcut datoria, dacă nu altfel, plătind cu sângele nostru liniștea de care se bucurau alții.

Și acum întreb cu inima liniștită: cum ne-am putut manifesta, relativ, atât de puțin pe terenul cultural, deci și pe terenul dramaturgiei? — și am răspunsul, care nu mă descurajază, ci-mi dă puteri să creiez de aici înainte, ca neam, ceea ce nu mi-a fost dat să am din cauza vitregiei sorții.

Teatrul este una din expresiile cele mai înalte în evoluția unei culturi. Teatrul cere ajutorul picturii și al poetului, al omului de muzică și al arhitectului — căci toate elementele artei lor trebuie să conglăsuiească, dacă instituția teatrală vrea să înainteze.

Adevăruri cari se știu, dar cari trebuie accentuate mereu.

Iată ce susține, în legătură cu aceasta, celebrul critic francez Brunetiére în conferențele sale despre „epocile teatrului francez” (conf. 1): „...opera de teatru nu începe să existe, ca piesă teatrală, decât *La lumina rampei*, în urma colaborării și complicității publicului, fără de cari circumstanțe îndrăsnesc să spun: n'a fost nici odată teatru și nu poate să fie altceva decât o simplăretorică”.

Constatarea aceasta, rostită ca *dogmă*, de care sunt pătruns și eu, va trebui să ne arunce din nou în bratele descurajării. „Cum?” ne întrebăm noi, cari facem parte din societatea pentru fond de teatru, „cum vom putea să ajungem și noi la o creangă verde, dacă mijloacele noastre sunt atât de mici și dacă lumina rampei noastre arde atât de scurt timp?”

Și în clipele acestea de descurajare e prea firesc să ne punem întrebarea: nu este mișcarea teatrală la noi un lux? N'ar fi mai bine să abandonăm întreg curentul pornit și să ne îndreptăm atenția într'alte direcții?

Întrebări, cărora li se poate răspunde mai pe îndelete, după ce s'au clarificat unele chestiuni. Iată întrebările, cari se impun dintru început, dacă vrem să răspundem conștientoși: are mișcarea teatrală o putere educativă și artistică la noi? alte neamuri ce fac sau ce au făcut, aflându-se într'o situație analogă? Și: Ce putem a-

ștepta noi dela mișcarea noastră teatrală? Acesta este miezul lucrării mele de față și la întrebările acestea vreau să răspund, perseverând la punctul meu de vedere, fiindcă *cred* că am câteva argumente logice plausibile, pentru ținuta mea.

Ca să avem însă un punct de comparație, ca să vedem ce prestează străinătatea în privința artei dramatice, Vă rog, doamnălor și domnilor, să ascultați o mică referadă despre manifestările artei dramatice, așa, cum le-am văzut în străinătate, în anii din urmă.

Întrebărilor celor 3 de mai sus le voi da răspunsul arătând cu date plausible, după buna mea chibzuială, cărarea, care trebuie apu-cată.

Manifestațiile teatrale din străinătate se dezvoltă în ziua de astăzi în *patru* direcții.

Vreau să vorbesc de teatrele obișnuite până acum, cu săli mai mari sau mai mici, apoi de teatrele intime, cu principii scenice speciale, mai departe de așanumitele „teatre în natură” sau teatre „antice”, cari încep să prindă teren tot mai mare, și — în sfârșit — de teatrele-circuri, unde se oferă publicului spectacole dramatice cu un fast deosebit.

În orașele mariale Apusului se dau reprezentații, în teatrele cele mari, spectacole grandioase, cari costă zeci de mii de coroane. Aici vezi piesele lui Shakespeare, ale lui V. Hugo, ale lui Schiller, jucate cu o deosebită îngrijire scenică — încât ți se pare că iai parte la înmormântarea lui Iuliu Cezar sau că aștepti în domul dela Aachen, lângă mormântul lui Carol cel mare, cu Don Carlos împreună, alegerea sa de împărat (în „Hernani”) sau îți vine să crezi că iai aievea parte la încoronarea lui Carol al VII-lea, fiind în convoiul festiv și auzind cuvintele Ioanei D'Arc. (Fecioara dela Orleans).

Directorii de teatru au dus acest curent câte odată până la extrem. În Germania s'a pornit curentul cu cumpăt, odinioară, de către un tânăr *duce de Meiningen*, de *Gheorghe al II-lea* — astăzi însă partea spectaculoasă înăbușe în foarte mare măsură puțința spectatorului de a da atenția cuvenită fondului piesei, părții spirituale. Ochiul este subjugat și nu dă respectul cuvenit rolului conducător al minții.

Mai simpatică este mișcarea din anii dîii urmă pentru așa numitele „*Kammerspiele*”, reprezentații date în salete, cari se apropie de niște saloane mai mărișoare. Am luat și eu parte la câteva reprezentații de acestea, în Viena și în Berlin. În Berlin, în „*Kleines Theater*” sau în localul de lângă „*Deutsches Theater*”, la așa numitele „*Kammerspiele*” conduse de *Max Reinhardt*, se dau reprezentații rotunzite în fața a 3 până 400 de persoane. Te simțezi ca într'un salon mare, scaune luxoase, comode, scena parcă a dispărut cu totul, căci distanța e nespuse de mică între spectator și actor. Din cauza aceasta nici grimarea actorilor nu poate fi identică ca la reprezentațiile cele obișnuite în săli mari. Se observă fiecare expresie a feții, fiecare gest, încât actorul trebuie să reducă gesturile și mimica feții, luând în considerare localul, în care joacă. E alta atmosfera din sală, decât aceea din teatrele cele mari. Toate sunt mai intime, mai imediate, încât conflictele de o psihologie mai fină pot să fie aperate din partea noastră mult mai spontan, decât se întâmplă aceasta într'un teatru mare. Aici e locul pentru monoloagele lui „*Tasso*” de Goethe, pentru „*Nora*”, pentru „*Hedda Gabler*” de Ibsen, pentru comediile-proverbe ale lui Musset și pentru atâtea zeci și zeci de alte piese, cari pretind un joc mai intim, cari se simțesc stingherite dacă e un public prea numeros în sală.

Aș avea multe de discutat în privința felului acestuia de interpretare, aducând argumente pro și contra, citând păreri remarcabile — dar aceasta ar fi o lucrare independentă, ceea ce nu cadrează cu scopul meu de astăzi.

## Turnătorie de fer și fabrică de mașini societ. pe acții în

Oradea-Mare (Nagyvárad) Óssi-tér.

Fabrică de mașini agricole, de pluguri și de șinuri pentru căi ferate înguste; construcții de fer, lucrări de comunicație, atelier pentru reparaturi, birou tehnic. (8 91-90) TELEFON n-rul 340



Al treilea curent distinct în zilele noastre este curentul „teatrului în natură” sau „antic”, cum i se mai zice. Veși fi cetit, Doamnelor și Domnilor, în jurnalele noastre, că la Sinaia s'a înființat un astfel de „teatru antic”. Sub patronajul înalt al curții domnitoare se reprezintă piese clasice de Euripide și între altele și o piesă scrisă anume spre scopul acesta de poetul nostru Victor Eftimiu.

Aici e tocmai contrarul dela arta dramatică în miniatură, de care am vorbit mai înainte. Pe un tâpșan de verdeață, potrivit pentru reprezentații teatrale în urma împrejurimii muntoase, care formează culisele naturii, joacă actorii în fața spectatorilor, cari sunt așezați — de se poate — într'un semicerc. Aici e cu cale să vorbească actorii mai tare, ca să poată fi auziți — fețele sunt silite să primească suliman mai mult — gesturile au să fie mai pronunțate.

În Franța, în Orange și în multe alte orașe, în Germania în Rudesheim, lângă Rin, se dau astfel de reprezentanții, mai mult sau mai puțin reușite.

Curentul acesta nu este nou, după cum ne spune chiar și numele: „teatru antic”, dar în timpul din urmă a fost reluat cu mult entuziasm din partea francezilor, jucându-se chiar și piese moderne în maniera aceasta. Cine a vizitat Drezda își va aduce aminte de frumosul „Naturtheater” din grădina cea mare (Grosser Garten), unde se juca în secolul al 18-lea teatru, pastoral mai cu seama, din partea curții regale.

În Weimar se află un minunat „teatru în natură”, în parcul Belvedere, unde juca și Goethe câte odată. (Va urma.)

## Discursul deputatului român Isopescul în delegațiune.

În ședința plenară a delegațiunii austriace de ieri, deputatul român din Bucovina, dl profesor universitar Dr. Constantin Isopescul-Grecul, a rostit un foarte important discurs despre politica externă a monarhiei noastre, dar mai ales despre politica de persecuții a guvernelor ungare față de Români de sub coroana Sf. Ștefan.

Dl Isopescul este de părere că relativ la politica externă trebuie să ne ferim de discuții minuțioase, deoarece față de schimbările continue ale evenimentelor externe discuțiile nu pot avea un rezultat pozitiv. De aceea fiecare orator de până acuma i-a dat ministrului de externe statul ca să facă tot posibilul, bine înțeles ținând cont de situația externă. Foarte prețioase sunt informațiile pe cari le-au dat diferiții delegați, deoarece ei au exprimat dispoziția sufletească ce există în politica internă și externă. Dl Isopescul este de părere ca să i se dea ministrului de externe toată libertatea de a-și forma o judecată din discursurile rostite până acuma. Sâmburele problemei austro-ungare trebuie căutat în atitudinea ostilă a Slavilor din jurul monarhiei.

Dacă scrutăm această chestiune, ajungem la rezultatul foarte important care ne spune că neîncrederea statelor din jurul monarhiei este de căutat în prima linie în traterea rea a naționalităților din monarhie înrudite cu populațiunea din statele respective. Dară și aici nu e vorba de naționalitățile din Austria, cari, ori cum, își afirmă dreptul lor, ci mai mult de chestiunea naționalităților din Ungaria.

Dacă tratăm în delegațiune chestiunea naționalităților, nu înseamnă că ne amestecăm în afacerile unui stat străin, deoarece delegațiunile sunt obligate să critice stările din Ungaria, când aceste stări strică politicii externe a întregii monarhii. O colecție a știrilor din ziarele din România ne întârșează o serie mare de doleanțe pe cari cu foarte mare dreptate le ridică Românii din Ungaria. După o cercetare mai amănunțită a acestor doleanțe ajungem din nefericire la rezultatul că aceste doleanțe sunt cu totul îndreptățite. Oratorul spune că actuala lege electorală din Ungaria, mai ales însă aplicarea ei nedreaptă, colosalele abuzuri comise cu ocazia alegerilor, precum și terorismul Ungurilor care tese cu astfel de ocazii la iveală, toate aceste sunt singurele motive de ce milioane de Români, cu ocazia ultimelor alegeri, când nenumărați alegători români au fost împușcați de jandarmi, n'au fost în stare să aleagă decât unei deputați

naționalisti. Din aceleași motive induse mai sus, Românii sunt excluși din comitetele comunale și din congregațiile comitatense. Administrația și justiția se face numai în limba maghiară de câtră funcționari soviniști, iar biserica este persecutată, fie ea gr. or. sau gr. cat.

„Dreptul de întrunire” li-i îngreuiat în ori ce privință, ba chiar li-i oprit să vorbească la adunări în limba românească, când comisarul afirmă că el înțelege numai limba ungurească. Inconștientă a acestui sistem o aflăm însă în noua reformă electorală, care se face, conform tendinței unanime a tuturor partidelor maghiare, în așa fel că Românii capătă numai un număr de mandate extrem de mic. Față de acest procedeu guvernul ungar se justifică cu scuza că ar exista o irredentă, o fantomă, pe care guvernul o evocă totdeauna atunci când voiește să-și scuze samavolnicile și abuzurile sale. Nu există o irredentă românească și nici nu va exista niciodată. O tendință pentru unirea cu regatul român nu există și din cauză că Românii din monarhia noastră sunt cu mult mai bine situați decât cei din regat\*). Judecând situația în întregimea ei, România este legată de Austria și Austria de România prin interesele lor speciale, și anume în așa fel că o schimbare în aceste raporturi amicale ar fi foarte păgubitoare pentru ambele state. Raporturile amicale cu România pot să dureze numai atunci, când i se va pune capăt agitației rusofile din Ungaria prin regularea chestiunii naționale. Lucrul acesta l'a promis contele Tisza înainte de doi ani, cu toate acestea nu s'a isprăvit în privința aceasta nimic. În ultimul număr din Dumineca trecută alui „Az Ujság” se relevă în mod expres că în urma schimbărilor din Balcani este necesară rezolvarea fără prejudeții a chestiunii naționalităților din Balcani. O astfel de schimbare în concepția cercurilor conducătoare din Ungaria trebuie salutăată, căci atunci ar fi asigurată pacea internă și externă a monarhiei.

D-l Isopescul repetă cele ce le-a spus deja în comisia pentru armată, că în caz de necesitate națiunea română fără multă vorbă și necondiționat va lua armele. În necondiționarea aceasta residă încrederea care o are națiunea română în domnitorul său, în dinastie și în conducătorul politicii noastre externe”.

Discursul acesta, deosebit de important, în care dl prof. univ. dr. Isopescul-Grecul s'a făcut interpretul durerilor și suferințelor noastre în fața celui mai înalt for politic al monarhiei a fost primit cu deosebită atenție de delegații austriaci.

\*) Bunăoară cei din Bihor, din Maramurăș, din Câmpia Ardealului etc. N. R.

## Între pace și război.

Viena, 19 Noembrie.

Opinia publică a Vienei reoglindește toate părerile și curentele diferitelor partide și naționalități din monarhia noastră, păreri relative la chestiunile actuale ale politicii externe. Aici, în Viena, poți auzi cele mai variate versiuni pentru război sau împotriva războiului. Vestile despre maltratarea consulilor austro-ungari din Novibazar din partea trupelor sârbești au produs în Viena o indignare ne mai auzită și elementele cele mai pașnice declară că o putere mare, ca monarhia noastră nu trebuie să permită o astfel de violare a dreptului ginților. Cu toate acestea unii optimiști mai speră că pacea va putea fi salvată, deoarece știu că la locurile cele mai competente s'a dat declarația că războiul numai atunci va inevitabil, când toate mijloacele pentru menținerea păcii vor fi epuizate. O dovadă convingătoare despre existența acestei dispozițiuni prea înalte este și declarația de ieri a contelui Berchtold în delegațiunea austriacă, declarație relativă la consulii austro-ungari din Prizrend și Mitrovița. Tonul acesta de extremă rezervă îl întrebunțezi numai atunci când ai ordm expres să eviți totul ce ar putea periclita pacea.

Cu toate acestea se fac cele mai întinse pregătiri pentru un război eventual. Din mulțimea de detaluri cari i-ar putea interesa pe cetitorii noștri, corespondentul Dvoastre va povesti numai pe cele mai vrednice de atenție. Pe toate liniile ferate, mai ales pe cele ce duc spre sud, circulă

de câteva zile o mulțime de trenuri militare. Aici nu e vorba de transporturile de recruți, de cari vorbește și comunicatul oficial, ci de transporturi de trupe întregi și de rezerviști chemați sub arme. Impiedecarea circulației prin trenurile militare se resimte foarte tare, mai ales că o mulțime de trenuri principale nu mai circulă de loc. În toate stațiunile în cari se află depozite cu material de război, ca de pildă pe linia trenului de sud de lângă Wiener-Neustadt, unde sunt situate fabricile de munițiuni și pulberăriile cele mari, în Klosterneuburg, lângă Viena unde se află numeroasele depozite ale regimentelor de geniu, stau vecinic trenuri cari sunt încărcate. Magistratul orașului Viena a primit ordinul ca să accelereze toate lucrările pregătitoare pentru mobilizare. Oficialii nu voiesc să știe nimic despre aceste măsuri. Repertoriul pressei a fost restrins în privința aceasta, cu toate că prefecturile s'au adresat primărilor ca să le exponeze hărțile de mobilizare și și actele pentru chemarea sub arme a gloatelor.

Și de altfel avem o mulțime de alte informații cari denotă că cu toate asigurările de pace, ne pregătim pentru toate eventualitățile. O mare parte din corpul inginerilor militari din diferitele corpuri a fost trimisă de săptămâni cu ordine secrete la granița sudică.

Că am putea să contăm și cu un eventual război cu Rusia, putem deduce din următoarele împrejurări: Conducerea marilor ziare au primit ordin din partea biroului de presă dela ministerul de război ca să designeze de cu bună vreme pe corespondenții lor de război pentru un al doilea teatru de război. Astfel că trăim niște vremi foarte critice, între război și pace.

Austriacus.

## Note actuale.

### Martiri.

— Corespondență particulară. —

Panciova, 19 Noembrie.

Între cei vre-o 3 milioane locuitori ai micii regat al Serbiei, numărul românilor, numărul nenorociților noștri frați de sânge, e de vre-o 600 mii. Dintre acești desmoșteniți, din punct de vedere cultural și național românesc, vre-o 500 mii vorbesc dulcea noastră limbă daco-română, iar restul limba macedo-română.

Românii din Serbia, cari locuiesc pe teritoriul dintre Dunăre și Timoc, apoi pe linia dintre Zaecear și Paracin, de când fatalul destin al neamului nostru i-a osândit ca ei să aparțină cetățenilor statului sârbesc, nu au avut și nici acum nu au biserică și școală românească. Dar, mulțumită vitalității neamului nostru, ei nu s'au contopit în neamul sârbesc.

E adevărat, conștiința lor națională e degenerată; ideal național nu au; mândria națională nu o cunosc, ci însă și acum, sigur numai din instinct propriu, vorbesc limba lor strămoșească; ei știu că sunt români.

Da. Își vorbesc limba strămoșească și știu că sunt români. Atât și nimic mai mult..

Să nu-i condamnăm însă; pentru că nu ei poartă vina întunerului, din punct de vedere național românesc, care îi înăbușește.

Prigonirile dela cari acești descendenți ai lui Trăian sunt părtași, mai cu seamă din partea autorităților bisericesti și administrative, sunt la ordinea zilei și nespuse de revoltătoare.

Și acum, în actualul război al Serbiei cu Turcia, mii dintre acești români, au trebuit să-și părăsească copilașii, părinții; să părăsească pe toții iubiții lor și apucând arma în mână să-și verse sângele pentru eliberarea de sub jugul turcesc a fraților de sânge, a asupritorilor lor!

În spitalele din Belgrad astăzi zac mulți români, cetățeni ai Serbiei, cari au fost răniți pe câmpul de luptă.



Un cetățean ungar cercetând pe răniții din numitele spitale, a observat că unii dintre ei nu vorbesc bine limba sârbească. Atunci i-a întrebat:

— Sunteți d-v. români?

Toți răniții români deodată, ca atinși de un puternic curent electric au tresărit, apoi cu frică, cu groază se priveau.

Abia după câteva clipite de reculegere, unul dintre ei a șoptit:

— Da suntem români.

Evident, li-s'a interzis clar și vorbirea limbei lor strămoșești!!!

Și un astfel de barbarism, un astfel de vandalism, are loc în veacul al douăzecilea!!!

Români din patru unghiuri, reculegeți vă pentru a salva pe frați noștri de sânge din Serbia, pe acești cu adevărat martiri.

Frunză.

## Agravarea conflictului austro-sârb.

Macedo-românii persecutați de Greci. — Conflictul austro-sârb. — Austro-Ungaria a trimis ultimul Serbiei? — Danef și Românii-macedoneni. — Inaintarea trupelor sârbo-muntene-grene spre mare. — Tratatul de pace. — Incrucișătorul „Elisabeta” la Constantinopol. — Poarta continuă războiul Lupta dela Monastir. — „Neutralitatea Rusiei”?

Arad, 20 Noemvrie.

E într'adevăr ne mai pomenit, cum nici astăzi Austro-Ungaria n'a putut să silească pe Sârbi ca să-i dea cuvenita satisfacție pentru palma diplomatică ce i-au aplicat, tratând pe consulul austro-ungar din Prizrend ca pe un simplu prizonier. Azi e termenul când guvernul din Belgrad ar trebui să dea răspuns notei monarhiei noastre trimisă Serbiei prin consulul Ugron. Ei bine, cu toate că nota ministrului nostru de externe are caracterul unui ultimatum în momentul de față așteptarea noastră a fost cu totul zadarnică. Cum să ne explicăm îndrăzneala fără de margini a micului regat din dreapta Dunării!? Unii îl explică așa că Serbia are pe ascuns sprijinul Rusiei. Cum rămâne atunci cu asigurările Rusiei că nici dorința ei nu e decât aplanarea cât mai urgentă a conflictului balcanic? Ba ce e mai mult, Rusia în nota sa provoacă direct pe Sârbi să revină la sentimente mai bune. Mai curînd suntem aplicați să vedem în gestul Serbiei o nesocotință, comisă în focul războiului, un act de care se tem acum să-și dea seama și e foarte probabil că în răspunsul ce-l va da la nota ministrului nostru de externe guvernul sârbesc își va cere scuzele pentru actul nesocotit dela Prizrend. De altfel, azi nimic nu putem spune cu siguranță. Nu ne rămâne decât să așteptăm cu răbdare ce va aduce ziua de mâine.

Macedo-românii persecutați de greci.

Salonic. — Grecii ocupând unele localități din Macedonia, locuite de români, au început vechile lor persecuții îndreptate odioasă împotriva acestora. În localitatea Veria, care este un centru românesc din cele mai importante din Macedonia, Grecii au comis execuții cari nu cadrează de loc cu intențiunile liberatorii afișate la început. Intâia lor grijă a fost să dea în judecată pe toți notabilii români, pe motiv că aceștia se dedeau la agitațiuni antinaționale. Notabilul român Tushu Badreleni și cei doi copii ai săi, fii lui Toli Hagi Gogo, Ciometti, G. Soldato, Nucia Metriut și Dem. Badrelesie au fost puși în fiare ca cei mai ordinari rău făcători. Notabilii Toli Hagi Gogo și Dr. Badrelesie au fost trimiși sub escortă la Salonic

și nimic nu se mai știe azi de ieri. În comunele românești Dolani, Marushe și Xirolniadi, preoții și institutorii români au fost dați afară și înlocuiți cu greci.

Austro-Ungaria transportă trupe la graniță.

Szombathely. — De vre-o câteva zile mari transporturi de soldați marinari și artileriști trec prin Sombathely spre Triest. O parte a secției de mitraliere din Szombathely a fost trimisă imediat la Bruck.

Seghedin. — Începând din săptămâna trecută mari transporturi de trupe trec prin Szabadka spre Bosnia și Dalmația. Ieri au trecut mai multe trenuri militare cu soldați din Bichișciaba, Oradea-mare și Seghedin.

Szabadka. — Aci au fost concentrate numeroase forțe urmate pentru întărirea graniței... Zilnic trec prin gară numeroase trenuri militare spre Bosnia.

Pentru ce întârzie răspunsul Serbiei.

Belgrad. — Prin faptul capitulării armatei turcești din Macedonia afară de trupele cari înaintează spre Adriatică întreagă armata sârbească e liberă. Se crede, că prin întârzierea răspunsului la nota puterilor triplei alianțe guvernul sârb voiește numai să câștige timp pentru concentrarea armatei sârbești contra Austro-Ungariei. Ziarele afirmă, că războiul între Austro-Ungaria și Serbia e inevitabil. Corespondenții de războiu francezi și englezi au sosit deja în Belgrad, pentruca din lagărul sârbesc să privească războiul Serbiei contra Ungariei.

Austro-Ungaria a trimis ultimul Serbiei?

Budapesta. — „Budapester Tagblatt” primește din sursă bine informată următoarea telegramă:

Azi seară la orele 6 Ugron ambasadorul nostru la Belgrad va preda guvernului sârbesc ultimul monarhiei austro-ungare în chestia consulului nostru dela Prizrend.

Danef și românii din Macedonia.

Paris. — În „Le Temps” se rezumă părerile d-lui Danef, președintele Sobraniei, așa cum

rezultă din impresiile culese de personalitățile politice din Budapesta cari au venit în contact cu bărbatul de stat bulgar. Despre ideile bulgare, asupra aromânilor se spune:

„Cuțovlahii nu formează o naționalitate numeroasă și compactă. De altfel foarte puțini se vor găsi în limitele noiei Bulgariei. Cei mai mulți se vor găsi în Epir, un număr oarecare va fi și în Albania”.

În privința revendicărilor române se spune:

„Intinderea teritorială pe care o cere România la sudul Dobrogei formează, cred, dificultatea cea mai mare pentru diplomația bulgară. Aceasta nic înu vorbește despre această chestie. Ea nici nu poate concepe cu ce titlu cabinetul din București ridică asemenea pretenții, căci România n'a ajutat întru nimic pe aliații balcanici”.

Marș mișcări de trupe române.

Odesa. — Ziarele afirmă, că în România se fac mari mișcări de trupe și că se semnaleză prezența la București a unui număr din ce în ce mai mare de ofițeri austriaci.

O informațiune din Petersburg spune că în cercurile politice locale nu se ascunde că România trebuie considerată ca un factor important din cauza excelențelor condițiuni ale armatei sale.

Trupele sârbo-muntene-grene au ocupat Alessio.

Rieka. — Se comunică oficial, că ieri seară trupele sârbești și muntene-grene au ocupat Alessio. Garnizoana turcească a capitulat.

Neînțelegeri în diplomația rusească.

Petersburg. — Ziarul „Novoie Vremja” este informat că între ministrul de externe Sassonow și Hartwig, ambasadorul Rusiei la Belgrad s'au ivit mari neînțelegeri. Sasonow trimitea instrucții contradictorii lui Hartwig, fără să ia în considerare rapoartele acestuia, în care spunea, că pentru Rusia ar fi o catastrofă dacă ar lăsa pe Serbia singură... În sfârșit Hartwig a cerut permisiune să poată raporta verbal în chestie, Sassonow l-a refuzat însă, asigurându-l că el, Sassonow, are cea mai deplină încredere în dânsul și că nu voiește să-i stîrbească inițiativa.

Tratatul de pace.

Petersburg. — Kiamil pașa a comunicat d-lui Giers, ambasadorul rus de aci că din cauza holerei a intervenit pe lângă regele Ferdinand pentru încheerea armistițiului. Kiamil pașa a promis că nu va mai aduce noi trupe din Asia și va evacua linia Ceataldja, dacă Bulgaria renunță la ocuparea Constantinopolului. Despre predarea Constantinopolului însă nici vorbă nu poate fi.

Belgrad. — Corespondentul special al ziarului „Stampa” anunță că Bulgaria a formulat următoarele condițiuni pentru încheerea armistițiului:

Armata turcească să se predea sau să fie transportată în Asia mică sub controlul armatei bulgare; Autoritățile militare și civile ale Turciei să garanteze liniștea în Constantinopol; Intrarea regelui Ferdinand în Constantinopol.

Pentru pace Bulgaria a formulat următoarele condiții:

Turcia renunță la toate posesiunile ei europene;

Califatul își schimbă reședința la Brussa;

Dardanelele, Bosforul și Marmara vor forma noua graniță bulgară;

Strâmtoarea va fi deschisă vasele de război sub controlul Bulgariei.

„Să nu vinzi scump, dar să târguești ieftin”.

Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie scump dar  
mobile frumoase, ieftine  
și bune

Se 228-100

Să cerceteze pe

**Székely és Réti**

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

**Alegere mare în trusouri pentru mirese.**

Vânzare în rate fără ridicare de preț.



Aceasta înseamnă că Bulgaria își revendică dreptul de a fortifica țărmul de partea ei a strâmtoarei.

Correspondentul mai află că Salonicul va fi proclamat oraș liber sub administrația Greciei.

Dacă Turcia nu va primi aceste condițiuni, bulgarii își vor continua operațiunile fără nici o considerație.

**Rjeka.** — După informațiuni din sursă competentă și Muntenegrul ar fi gata să consimtă, de acord cu statele aliate, la propunerea de pace făcută de Kiamil pașa și ar fi manifestat îndată această dispoziție a sa Bulgariei. Aceasta nu însemnează însă că toate operațiunile militare sunt imediat suspendate. Executarea planului primitiv al războiului nu trebuie să fie împiedicată prin aceasta. În ce privește condițiunile de pace, Muntenegrul va stăruii, se pare, asupra predării Scutarilor, deoarece luarea acestuia nu este decât o chestiune de puține zile.

#### Incrucișătorul român „Elisabeta” la Constantinopol.

**București.** — De Vineri, incrucișătorul nostru „Elisabeta” pus sub comanda d-lui colonel Negrea, a atins țărmul orașului Constantinopol, ancorând la Dolma-Bacce. Incrucișătorul are pe bord în afară de echipaj, 150 de oameni, bine echipați. Vasul are cu sine toată muniția necesară și astăzi au sosit mitralieze. Comandantul vasului ascultă de instrucțiunile d-lui Mișu, ministrul plenipotențiar, care are sub îngrijirea sa numeroasele familii românești cari locuiesc la Constantinopol. Astăzi, ni s'a comunicat că cei 150 soldați au și debarcat la Galata, iar vasul a luat pozițiune în fața orașului în rînd cu celelalte incrucișătoare care postează în Dardanele.

#### Poarta continuă războiul.

**Constantinopol.** — Consiliul de miniștri în baza raportului făcut de ministrul de război a luat ieri hotărîrea să continue războiul cu cea mai mare energie. Hotărîrea aceasta guvernul a adus-o la cunoștința sultanului.

#### Lupta dela Monastir.

**Belgrad.** — Oficial. — Ocuparea Monastirului a produs aici o bucurie și însuflețire foarte mare. S'a constatat că 40.000 de Turci s'au predat.

**Belgrad.** — Ministrul de justiție a anunțat ieri poporul adunat în fața ministerului că trupele sârbești au ocupat Monastirul și au făcut prizonieri 40.000 de soldați turci împreună cu întreg statul major al armatei turcești de est. Mulțimea a făcut ovații entuziaste regelui, moștenitorului de tron și ministrului de război apoi trecând în fața conacului a serbat până în zori marea victorie sârbească.

Lupta dela Monastir, care a ținut Sâmbătă, Duminecă și Luni înainte de amiază fără întrerupere, a fost cu mult mai vehementă decât cea dela Comanovo și Prilep. În lupta aceasta a luat parte armata primă sub conducerea moștenitorului de tron și o parte a armatei a treia sub conducerea generalului Jancovici. Sârbii au avut pierderi foarte mari dar Turcii și mai mari. Deși terenul de luptă a fost unul dintre cele mai grele, Sârbii totuși au trecut riul Zonareka și i-a silit pe Turci a se retrage ocupând 5 poziții foarte însemnate. De aci apoi s'au dat focuri nimicitoare asupra Turcilor cari după amiază au depus armele.

#### „Neutralitatea Rusiei”?!?

**Galati.** — Vaporul navigațiunei de stat rusească, „Morjak” a sosit la Rustiuc cu 700 soldați echipați de război între cari s'au observat

foarte mulți ofițeri de cazaci cu chinurile lor albe. Tot atunci a sosit vaporul rusesc „Sveta Sergij” de care erau legate două șalupe de mare cu cai militari și alte două cu muniție. Pe Oltenița a trecut spre Rustiuc vaporul bulgar „Bulgaria”, pe a cărui bord s'au observat mai multe sute de voluntari și mai mulți ofițeri ruși.

## INFORMAȚIUNI

Arad, 20 Noembrie 1912.

### Fulgi de zăpadă.

Au căzut întâi fulgi de zăpadă în tristeța pustiuului Noembrie. Și când în serile târzii, obosit de șomotele zilei, te închizi în odăița ta, cu falfăiri de paseri legendare vin să te înduioșeze amintirile. Dela zilele în cari învățam din Abecedar și până ieri, îmi trece prin suflet, trecuta viață, ca un magic joc de Cinematograf, acuz cu jocuri strengărești, acuz cu ceasuri de plumb și cu vegheri amare. Un copil pe care poveștile îl făceau să sufere pentru cei ce cădeau jertfă, pentru lumile întâlnite în cărțile lui, vine adese la mine.

Un copil care recita duios „Movila lui Burcel” și „Mănăstirea Argeșului” părinților lui, mă privește îndurerat din noaptea de basme a copilăriei lui. El mă poartă prin pădurile virgine, unde cântă privighitoarele, cari le-a întâlnit în „Cartea lui de cetire” și unde într'o peșteră sub o pânză mare de paianjen e ascuns un principe fugit din luptă. Un copil cu ochi senini mă privește în față... și copilul ce mă privește sunt eu.

Unde-s lumile lui albe?! S'au prăpădit de mult... demult... Și cel ce odată recita duios „Mănăstirea Argeșului” să-și distreze părinții, azi își caută zadarnic un rost în lume, azi își chinuie condeii pentru un codru de pâne și vânează himere în cari îi place să creadă.

Copil duios cu mâni moi și cu obrăjori imbujoși, rămâi, rămâi în purpuriul lumilor tale! Ce cauți tu la mine, când la geam îmi cântă vântul lui Noembrie și când Noembrie e în sufletul meu nestatornic?!

Veacul nostru e veacul euceririlor și al desastrelor, veacul automobilismului, veacul aeroplanelor și mai presus de toate veacul futuriștilor. Dar după atâtea triumfuri bătrâna Europa trece azi prin zile grele. Războiul din Bakani se pare că se va întinde, căci dacă lubirea și Dreptatea nu pot începe pe pământ, vin tunurile să-i facă drum cu cântecele lor. Lăcomia are gură enormă și Europa vrea sânge. Veacul nostru de strălucită civilizație își cere tributul de hecatombe ridicate din sârmane țidve omenești.

Europa vrea să rădă și ca un simbol al peirei, acel sinistru „ris roșu” zugrăvit șgaduitor de scriitorul Leonid Andreev se va proiecta poate peste pustietățile preschimbate în mări de corbi și de cadavre zdrobite.

Dorobanții României vor mai trece poate în marș Dunăea și vor ride și ei în ploaia de gloanțe, în ororile războiului modern.

Islamul a jurat să moară eroic. Marele Vizir declară că dacă vor fi învinși, el și Sultanul nu vor părăsi nicicând Constantinopolul, ei va sta să fie omorât la masa lui de lucru.

Ce va fi? Cine-ar putea-o spune!? Se pare însă, că Stambulul își cântă cântecul de lebedă.

Junii turci își vor pleca îndurerați capul și voluptoasele cadăne pe elegante yachturi vor trece poate înduioșate Bosforul încântător spre altă țară și grozavul „ris roșu” se întinde poate peste bătrâna Europă!

A. Lodola.

— Mâne, Joi, fiind sârbătoare — Arhanghelii Mihail și Gavril — numărul viitor al ziarului nostru va apare Vineri noaptea.

Dela „Reuniunea femeilor române din Arad”. Se aduce la cunoștința tuturor celor interesați că numerile cari au câștigat cu prilejul tragerei lozurilor vor fi publicate în nrul de Sâmbătă al „Românului”.

M. S. regele Carol pentru soldații înecați în Dunăre. Din București ni se anunță, că din inițiativa M. S. regelui Carol s'a hotărât să se ridice un monument în onoarea soldaților înecați în Dunăre. Pe acest monument se va scrie numele soldaților morți.

Jubileul de 25 de ani al protopresbiterului din Lugoj, Dr. G. Popovici. Cunoscutul scriitor de istorie bisericească și în general de istorie a românilor bănățeni, dl Dr. G. Popovici, și-a serbat Luni jubileul zilei în care s'au împlinit 25 de ani dela instalarea ca protopresbiter al tractului Lugoj. Cu acest prilej s'a oficiat serviciu divin prin Prea Cuv. Sa Dr. T. I. Badescu asistat de înaltele fețe bisericești ale diecesei Caransebeșului. În numele P. S. Sale d. episcop Dr. E. Miron Cristea, în numele consistorului dicesan, al institutului teologic-pedagogic precum și al reprezentanței orașului, a fost felicitat de distinse notabilități ale vieții noastre publice din acel oraș. S'au scos la iveală meritele acestui bărbat, consacrate de Academia Română alegându-l membru corespondent — ca istoric, și s'a desfășurat activitatea politică a d-sale, ales fiind în două rânduri deputat în camera ungară, reprezentând voința cetățenilor din cercul Lugojuului. Atât preoții cât și învățătorii din protopopiatul Lugojuului au știut imprima acestei sărbători un caracter de înaltă valoare morală, pe fondul căreia străluceau virtuți de stimă și recunoștință din partea acelor cari au știut prețui faptele jubilarului, — atât preoții cât și învățătorii au pus bază câte unui fond cu acest prilej.

Coroană eternă pentru fondul ziaristilor. Familia Dr. Stefan Rozvan din Ilia-Mureșană a dăruit 20 cor. pentru fondul ziaristilor, în loc de cunună pe sicriul regretatei doamne Lucretia Herbay n. Tămășdan.

Noi advocați români. D-nul Dr. Aurel Blaga anunță că și-a deschis cancelaria advocațională în Cluj, strada Jókai Nr. 3.

Dl Dr. Serafin Trif anunță că și-a deschis cancelaria advocațională în Geoagiul de jos (Algyógy).

Nou administrator al Casei Bisericelor. Dumineca trecută s'a făcut în București instalarea noului administrator al Casei Bisericelor în persoana P. S. Arhierelui Bartolomeu Băcăoanul. La această solemnitate I. P. S. Mitropolitul Primat, membri ai sfintului Sinod, d. Dissescu, ministru de instrucție etc. Înainte de ce P. S. Arhierul Bartolomeu Băcăoanu a depus jurământul, d. ministru Dissescu și I. P. S. Mitropolitul au rostit câte un discurs despre însemnătatea Casei Bisericești, una din cele mai de seamă instituțiuni culturale din România. D. Dissescu a făcut o bună achiziție în persoana P. S. arhierelui B. Băcăoanu care este un om de legi, un om politic și un om religios.

La Reuniunea meseriașilor români sibiieni a fost primiți următorii membri ordinari: Nicolea Stanislav (originar din Besimbac, fiu de bărdăș) sodal lăcătuș, G. Magda (orig. din Drimbăriu, fiu de econ.), George Balea (orig. din Cojasca—România, fiu de econ.) sodali fauri, V. Surdu (orig. din Biertan, fiu de morar), sod. căldărar, Petru Giurculete (origin. din Domnești—România, fiu de econom), Ioan Hârbescu (orig. din Buzău—România, fiu de șef de atelier cu 2 gimn.) și Teodor Artenescu (orig. din Bistrița, fiu de bărdăș), sodali croitori, Alimpu Aron (orig. din Roșia-de-Scaș, fiu de econ., cu 2 gimn.), sodal cismar, Nicolae Badea (orig. din Brașov, fiu de plapomar), sodal compactor și Cornel Georgescu (orig. din Sibiu, fiu de culegător tipograf, cu 2 gimn.), sod. frizer.

Zăpadă în Cetinje. Decâteva zile orașul Cetinje e înzăpezit. Diligența poștei nu mai poate pătrunde în orași. Bărbații fiind în războiu, fe-

#### Biroul tehnic

G 324

Inginer diplomat **Robert Goldschmidt**

antorizat legal.

Telefon: 489.

Brașov (Kronstadt) Schlossbergzeile nr. 8.

Dă consultări în toate chestiile industriale și tehnice-industriale

:-: Proiectează și execută stabilimente electrice și de mașini. :-:

Liferează turbine, roate hidraulice și pompe centrifugare, după construcții speciale probate.

Execută stabilimente hidrodinamice și de mori.

Liferează mașini pentru toate ramurile industriei.



meile și copiii curăță zăpada în oraș și în împrejurimi, spre a restabili circulația. În fruntea lor stă însuși ministrul de interne, care a luat lopata spre da exemplul sacrificiului.

**Pretendenții la tronul Albaniei.** Dacă albanezii vor reuși în fine să capete autonomia, întrebarea e cine va ajunge pe tronul Albaniei. De pe acum se fac propuneri. Unii socotesc că cel mai bun lucru ar fi să se cheme pe tronul Albaniei un prinț dintr-o familie domnitoare europeană și anume dintr'un stat neutru. Nu trebuie să uităm însă, că există și pretendenți indigeni. Dintre aceștia, „Neues Wiener Journal”, socotește ca venind în prima linie pe prințul Albert Ghica.

Iată cum se exprimă ziarul vienez despre Albert Ghica și despre Ghiculești.

Printre pretendenții la tronul Albaniei trebuie să socotim în prima linie familia Ghica; ea joacă de multe secole un rol important în peninsula balcanică.

Albert Ghica, stabilit acum la Roma, se și întitulează, în mod oficial, pretendent la tronul albanez și, dupăcum anunță telegramele din Roma, a și plecat în interiorul Albaniei, ca să pregătească proclamarea sa ca prinț, dupăce, cu ani în urmă, lansase proclamații, în numele comitetului național albanez pentru renașterea Albaniei. Ghiculeștii sunt o veche familie princiară albanesă, ai cărei descendenți trăiesc azi mai mult în România, unde au jucat de repetiteori, importante roluri politice. Prințul Gheorghe III Ghica a fost în a doua jumătate a veacului XVIII gospodar al Munteniei și Moldovei, și în 1777 a fost executat pentrucă s'a opus anexării Bucovinei la Austria. Dimitrie Ghica a fost dela 1868 până la 1870 prim-ministru al României, apoi președinte al Camerei. Prințul Alexandru X Ghica a domnit dela 1834 până la 1842 în Muntenia. Nepotul lui, prințul Ioan, a fost în 1856 și 1857 prinț de Samos, mai târziu, în două rânduri, prim-ministru, în sfârșit timp de 9 ani, ministru al României la Londra. Un prinț Ghica, Grigore Alexandru, a fost domn al Moldovei în anii 50 ai veacului trecut; el isprăvi prin sinucidere în castelul său din Melun (Franța), în August 1857. Nepotul acestuia este actualul pretendent al tronului Albaniei.

De asemenea o prințesă Ghica, Elena, Dora d'Istria — și-a făcut un nume cunoscut pe terenul literaturii române. Ea era fiica prințului Mihai, și a fost căsătorită cu prințul Alexandru Holzow-Maffalsky. Dânsa a murit în Noembrie 1888 la Florența, lăsând prețioase scrieri despre Grecia, Albania și Orient.

Alți pretendenți la tronul Albaniei aparțin familiei eroului național albanez Skanderbeg, cu numele adevărat Gheorghe Castriota.

Apoi mai este prințul Bib-Doda, din familia Marcu, foarte popular printre miridiți.

**Un nou student.** Pe scările înguste, întortocheate și subrede ale universității noastre s'a suit alaltăieri, pentru întâia oară, un nou student. Printre miile de tineri, obosiți, sgribiliți de frig, — în ochii cărora surădea entuziasmul și încrederea — a venit vesel acest nou student, ca să-și caute un loc pe băncile vechii ale culturii românești și ca să aducă acolo îndemnul nobil pentru sufletele cari se pregătesc să-i fie mâne supuși înțelepți și vrednici.

A fost o clipă de sărbătoare mândră pentru acei tineri, ucenici ai științei și pregătitori ai zilelor de mâne, când zâmbetul colegial și tineresc al noului lor coleg a iluminat sala îngustă și întesată de lume a celei mai înalte școli românești. Și, principele Carol a putut vedea în uralele cari îl salutau, atât de puțin disciplinat și atât de delirant, sufletul care se prepară pentru a-i cinsti și a-i sluji stăpânirea

lui de mâne. S'a așezat în bancă, alături de colegii lui, și strângând mâinile sfioase cari tremurau de emoție, de orgoliu și de dragoste, principele Carol aștepta cu nerăbdarea tuturor „noului înscrisi” venirea profesorului.

În ziua aceea, mare și pentru Universitate și pentru noi toți, A. S. R. Principele Carol a adus cu venirea Sa în mijlocul studenției universitare un spor puternic al energiei tinerești care se prepară să rodească, bună și vitează, în lumina adevărului și al idealului național.

Studentii au văzut lângă el pe cel care concretizează puterea însăși a aspirațiilor și datorilor lor, și au înțeles mai mult ca oricând câtă nădejde, câtă frumusețe și câte așteptări se pun în ei și în hărnicia lor.

Și fiecare va fi plecat din sala de curs, mai bun și mai vrednic, gândind la cinstea de a avea un coleg, care le va conduce mâne viața și puterile lor.

A fost o zi mare.

**Cu aeroplanul de-asupra Adrianopolului.** Aviatorul Efimov, fostul șef al școlii de piloți militari din Sevastopol angajat să servească în timpul războiului armatei bulgare, făcând un zbor de asupra Adrianopolului cu însărcinarea sa arunce din văzduh următoarea proclamație în limba turcă către musulmanii cetății întărite:

„Moh medani! T a'im de mulți ani în vecinătate cu voi și am sperat întotdeauna să trăim în că multe sute de ani alături de voi; dar conducătorii voștri din Constantinopol n'au voit să dea fraților noștri prin sânge și credință, posibilitatea de-a se bucura de drepturi omenești. Din cauza aceasta am fost nevoiți să declarăm război patriei voastre. Dumnezeu a făcut ca bulgarii să reurteze mari victorii și acum ne aflăm la porțile Elivnei (Adrianopol). Scopul acestei proclamații este să vă prevenim că voim să bombardăm orașul Puteși să evitați aceasta dacă vă veți pedia de bună voie. Viața și averea voastră vor fi respectate iar garnizoanei voastre trei i-se vor face toate onorurile.”

Proclamația aceasta avia orul Efimov a aruncat-o în străzile Adrianopolului.

Iată și ceac: povestea aviatorul Efimov despre zborul său:

„Mi a trebuit 40 de minute ca să parcurg în zbor distanța dala Mustafa Pașa la Adrianopol. Aparatul meu este vechiu și cu greu s'a ridicat în sus. De-a o înălțime de 1300 de metri am aruncat proclamațiile. La fortul Karagaci am văzut numeroși infanteriști cari împușcă în sus. N'am auzit șuerul gloanțelor dar când observai că patru gloanțe nimeriseră aparatul meu am înțeles cui erau destinate ele. Nu mi perdui sângele rece și zburai mai departe. Când însă din forturi începuse să se țintească în mine cu șrapnele și aparatul meu era din când în când lovit, situația devenise critică. Mă teamam că din moment în moment pot să cad și cel dintâi lucru ce-l făcui fu să scot revolverul; în clipa căderei m'ași fi împușcat ca să nu cad în mâna turcilor. Din fericire motorul n'a fost a ins. Grație acestei împrejurări am putut să mă mențiu în văzduh și tot grație ei m'am putut întoarce pe câmpul dela Mustafa Pașa.”

Cu același aparat a căzut în urmă pi'otul Toprakschen Efimov a avut aceeași soartă cu alt aparat însă.

**Agonia soldatului turc.** Un corespondent de război al unui mare ziar comunică ziarului său următorul episod foarte tragic: Am asistat la falimentul soldatului turc. Omul acesta dat drept cel mai bun luptător din lume, așa de sobru se spunea încât se putea lipsi de mâncare, îndurând osteneala, nesimțitor durerilor fizice, eroic și nepăsător de moarte, noi l'am văzut pe omul acesta muritor de foame și fugind după ce a părăsit câmpul de luptă. Nu face un rechizitoriu aici, căci blamul trebuie să fie adresat altora, mult mai sus puși,

ei fac constatarea unui exces de mizerie și expresiunei unei stări de plâns. Nu cred în adevăr să fi avut cineva sub ochi o imagine mai vie a decăderii omenești decât aceea dată de acești nenorociți, fără servicii sanitare, aproape fără șefi, aruncați neînarmați în cel mai teribil război, ca părăsiți de toți, de oameni și de Dumnezeu. A fost acolo un adevărat calvar, și câteva tablouri vor rămâne mult timp întipărite în mintea mea.

Văd încă în stațiunea Seidler, unde am petrecut ceasuri tragice un soldat a cărui mână a fost ruptă de o sfărâmtură de obuz și care nefiind pansat, a lăsat să i se lege cu o sfoară mâneca bluzei. Foarte palid și istovit de puteri, venea spre noi și ne întindea, luându-ne drept medici, acel soi de buzunar din care se scurgea tot sângele lui...

Apoi lungul șir al infometaiilor, care, seara, veneau până la corturile noastre să ceară o bucătică de pâne și care, când nu le dam, deoarece nici noi aproape numai aveam, plecau fără să scoată o vorbă, fără să plângă... Și toți aceia pe cari i-am văzut ducându-se spre luptele dela Lule Burgas, întinși până dealungul drumurilor, chinuți de lipsuri și osteneală și cari căzuseră acolo ca niște animale moarte, brăzdând drumul în neputință să meargă mai departe. Și nenumărații răniți, cari acoperiți de sânge, se târau spre Ciorlu și făceau nici nu știi prin ce minune câte 30 klm. ca să ajungă la un tren, acolo unde mai era scăparea. Cea mai mare parte dintre aceste ființe erau blânzi ca și copii, și așa de puțin în stare să se apere și panica ce-i cuprinsese încât am văzut numeroase grupuri pe care doi călăreți le întorceau îndărăt și fără să scoată o vorbă se duceau la front.

Dar priveliștea cea mai impresionată, cea mai sinistă, am avut-o Sâmbătă seara în ajunul plecării la Rodosto. Armata turcă se întorcea în dezordine spre Ciorlu. Ploaia și vântul erau teribile. O masă enormă de oameni înaintau prin noroi fără să știe unde se duc. Nimeni nu se ocupau de ei. Intr'o brutărie unde mă găseam, s'a făcut totuși o distribuție de pâne. Pâinile erau aruncate mulțimei infometate de soldați cari se băteau dela ele. Casele închise toate, oți plecaseră și acei cari rămăseseră acasă tremurau de frică.

Soldații băteau la uși cari rămăneau închise; se îndesuiau ca animalele sub răjduri cari rămăneau și ele închise. În unele părți deschideau prăvăliile devorând tot ceace găseau: legume crude, lumânări, lemn. Nici odată n'am avut o viziune mai teribilă a infernului. Unul dintre aceștia reuși să se strecoare în casa unde mă aflam. Tânăr, ca de 22—23 ani, ar fi putut fi un minunat soldat. Așa sta tremurând în fața mea, udat până la oase. Servitorului meu care-i porunci să iasă, îi răspunse: „I-am toți banii pe care-i am la mine, ia-mi tot și hainele dacă vrei, numai dă-mi o bucătică de pâne!”

Era din Asia Mică și nu mâncase de 8 zile. I-am dat jumătate din pâinea ce mai aveam, o tableță de șocolată, câțiva piastri, apoi a plecat în ploae și vânt, în curentul care se retrăgea mereu îndărăt. Trebuie să adaug ceva: Trupele turcești au fost acuzate că au jefuit pe unde au trecut. Nu știu dacă s'a petrecut așa ceva, dar aici nimic așa ceva nu s'a petrecut și se poate spune că nici o armată din lume în condițiuni așa de îngrozitoare n'ar fi fost așa de docilă, așa de moderată ca armata turcă.

**Prinț și bucătăreasă.** Mare impresie a făcut la Viena și în toată Austria cea mai recentă interpelare a deputaților socialiști, cari au denunțat fapte foarte grave pentru o anumită pătură a aristocrației celei mai grave, ca și pentru unii magistrați.

Prințul Jaime de Bourbon, fiul lui Don Carlos și pretendent la tronul Spaniei — ba chiar și al Franței—a fost dat în judecată de bucătăreasa lui, pe care, după ce o siluise, a dat-o afară când a văzut-o însărcinată. Judecătorii din Wiener-Neustadt (orașel de lângă Viena) au făcut următoarele abuzuri pentru a salva pe pretendentul Don-Juan:

În primul loc au făcut dezbatere secrete, pe

Ka 12.

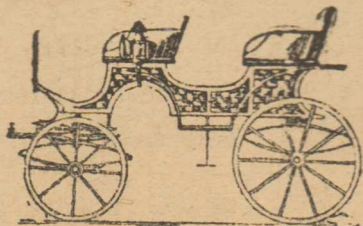
Telefon Nr. 467.

# Kardos Gyula,

cea mai mare fabrică de trăsuri sudungară.

Temesvár-Gyárvaros,

Háromkirály-ut 14. sz. (Casa proprie).



## Mare magazin de trăsuri noi și folosite.

Pregătesc lucruri de fierar, rotar, șelar, de lustruit și orice reparări de bransa aceasta, cu prețurile cele mai moderate — Prețurent gratis și franco. — Tot aici se pot căpăta *obnibuse* pentru 6 persoane, *cară funebre*, felurite căruțe „landaner” cu prețuri moderate.



când alte procese de acest fel sunt judecate în public.

Pe urmă au admis printului proba cu martori, că bucătăreasa în același timp în care trăia cu dânsul mai trăia și cu alții. Aceasta este însă o părțimire vădită, întrucât legea austriacă nu admite o asemenea probă, ci din mai mulți amanți ai unei femei ea urmărește numai pe acela împotriva căruia s'a făcut reclamație.

Cel mai grav abuz însă — deși el nu este decât consecința celorlalte două — este, că pe temeiul apărării de mai sus a printului el a fost achitat, deși, încă odată, după legea în vigoare el trebuia să fie condamnat, odată ce-și recunoscuse-se fapta, chiar dacă bucătăreasa ar fi mai avut o sută de amanți.

Aceasta este interpelarea pe care socialiștii au dezvoltat-o în parlamentul austriac, întrebând pe ministrul justiției dacă legile în Austria sunt numai pentru moșici, fie ei chiar și pretenți la tronul Spaniei și al Franței.

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

x În sfârșit nu mai pricinuieste multă bătaie de cap că de unde se poate cumpăra mai ieftin obiecte de sticlă, porțelan și obiecte de decor, deoarece atât acestea cât și cadouri ocazionale precum și candelabre pentru lumină electrică se pot cumpăra mai ieftin în prăvălia specială de sticlării a lui Fischer Mór, Arad, bulev. Andrassy nr. 20. Asortiment bogat de cadre ieftine. Telefon nr. 568.

(Fi 401)

x Cuptoarele „Cora” reclamă puțin material de încălzit. Cuptoarele acestea precum și alte cuptoare bune și vetre de fier se vând cu prețuri ieftine la ferăria Pöhm János, Arad, piața Libertății (Szabadságtér).

(P. 427—20).

## CRONICA SOCIALA

### Petrecere în Pârneava Aradului.

Tărani români din Arad-Pârneava, cu concursul corului seminarial, aranjază Duminecă, în 11/24 Noembrie, concert urmat de joc, în sala Casei Naționale, la care invită respectuos publicul din loc și jur. Inceputul la orele 8 seara. — Venitul e destinat pentru facerea unui prapor în sfta biserică.

Invitări speciale nu se fac.

## PAGINI RASLEȚE.

### Turcul.

De Pierre Loti.

Atunci când opinia publică în caducitatea sa frivolă grăbi a întoarce spatele poporului ce trage de moarte sub izbiriile vecinilor săi rapaci și năvalnici, singur Pierre Loti găsi cuvântul generos vrednic de o umanitate civilizată. Pierre Loti, membru al Academiei franceze, fost ofițer în flota de război a Franței, unul dintre cei mai mari scriitori contemporani și a cărui operă va fi admirată în toate veacurile. Pierre Loti cunoaște mai bine decât oricare alt european Orientul. Islamul i-a inspirat pagini de frumusețe incomparabilă. Pierre Loti a trăit pe malul Bosporului viață turcească care i-a permis a cunoaște tainele sufletului osmanilor. Mai mult decât ori cine Pierre Loti are convingerea cuvântului ce scrie. E duioasă această tânguire la patul de moarte al unui popor abandonat de prieteni.

Articolul a fost publicat în ziarul „Le Figaro” din Paris.

C. Nedelcu.

„Turcii masacrează!” Cu litere mari, strigătoare, acuza aceasta contra celor învinși se repetă în ziare, alături de știrea dezastrelor înfiorătoare ce au îndurat acești bieți inculpați. Atrocități bulgare, vor fi doară și de acelea câte unele, nime nu neagă, dar nu apar imprimare decât cu slove mărunțele, dinjosul coloanelor.

Turcii masacrează! Iată un lucru la care nimeni nu se îndoiește, — sârmanii turci afoiați, tradați ori părăsiți de Europa întreagă—și această afirmație acceptată este preliminarul tiradelor ce preamăresc opera liberatoare a Aliaților, era de pace, de libertate și de bunăînțelegere frățească (?) care va urma după victoriile lor.

În zilele sinistre de până deunăzi în oazele Tripolitaniei nu se putea striga oare tot așa: Italienii masacrează! Și ei erau năvălitori neprovocați, aceia, ei n'aveau scuza Turcilor luați la goană de toate părțile. Pe timpul ultimei expediții în China văzută-am eu orașe cu totul străine și nevinovate de faptele Boxerilor, și care totuși nu erau decât grămezi de ruine, unde cadavre de copii, de femei, de moșnegi striviți prin loviturile de ciomag, între sfârmături de porcelană și de obiecte de lac. Se putea striga atunci: Europa, Europa venită să aducă în Orientul-extrem faimoasa faclă a civilizației, Europa masacrează! Și ce scuza putea invoca, Vă rog? Humii n'ar fi făcut mai rău decât noi toți. Dar Englezii, n'au masacrat ei mij de derșiși la Kartum, de țărani la Denșavai? În Transvaal n'au avut ei pe conștiință câmpiile de concentrație? Dar noi, la cucerirea Algeriei — ca să nu vorbesc decât de aceasta una — n'am ma-

sacrat, n'am „afumat” femeii și copii pentru a face să moară asfixiați? Cetiți numai istoria contemporană pentru a vă convinge că uciderea oarbă și turbată e și acum în vigoare ca în eul mediu de câte ori se încera oameni de rasă și de religie diferite.

Sârmani Turci, dacă e adevărat că ici și colo ei masacrează în acest război crâncen ce li se face în același timp de pretutindeni, câte împrejurări atenuante!

Cunosc pe mulți dintre noi care în locul lor ia o asemenea oră cumplită ar fi și dânsii prinși de o furie de a masacra. Ei sunt ființe mai primitive decât noi, desigur, mai violente deși mai buni, pacinici și blânzi de obicei, dar teribili și încruntați dacă sunt exasperați peste măsură; primitivi mai ales, acești țărani scoși din fundul Anatoliei, dela marginile dezertului, ce se echipă în pripă contra armatei de invaziune, și care maniază cu mâni rude armele noastre de precisiuni infernale. Și cât e de explicabilă ura lor a tuturor împotriva popoarelor ce se numesc creștine. S'ar putea oare să nu înțeleagă ei că pe față ori în ascuns, aceste popoare sunt în principiu, de acord de a-i suprima. Noi, Francezii, li-am luat Algeria, Tunisul, Marocul. Englezii li-au răpit Egiptul. Persia este de jumătate înjugată, iar Italia scaldă în sânge Tripolitania, dând semn cânilor a se năpusti peste prada lor. Peste aceste țări cucerite apasă apoi greu mâna noastră disprețuitoare; cel mai neînsemnat dintre micii noștri birocrati tractează cu musulmanul ca cu un sclav. Acestor oameni cu credință le luăm, aproape, rugăciunea; acestor visători cari iubesc imoralitatea, le impunem agitația noastră vană, mania noastră de a grăbi, alcoolul nostru, rămășițele, vechiturile noastre; pretutindeni desechilibrarea ne calcă pe urmă, cu poște libidinoase și cu decepții desperate.

Sârmanii Turci, desavuați astăzi cu gest atât de ușor de toți cari păreau că îi susțin în Europa, abandonați de presă, care îi insultă, de diplomație, după ce se angajase a-i apăra, de puterile cari odinioară se declarau că le sunt prietene! Iată-i acum acuzați și de a fi lași în război! Desigur pe nedrept, căci miile de morți, Sârbi și Bulgari, cari acopăr câmpiile Traciei, sunt aci pentru a dovedi că ei se știu bate încă. Dar e evident că nu se recunosc eroii de altădată, eroii dela Plevna, eroii din ultimul războiu care era să nimicească Grecia, nici chiar cei de eri nu, din Tripolitania, care țineau pept zece la o mie. Să le acordăm întâi că n'au fost pregătiți, că n'au fost comandați, că din neglijența șefilor ei mureau de foame. Apoi să constatăm că această degenerescență a armatei lor e opera noastră, a detractorilor din Apus; noile utopii nimicitoare, chiar cele mai puerile, cari grasează la noi, i-au contaminat cu o rapiditate ui-

## ROMANUL ZIARULUI „ROMÂNUL”

NICOLAE GOGOL

### Suflete moarte

(ROMAN)

Trad. de Senlor

(172)

— Urmare —

— E cu afaceri în sat cu traficanti; îți repet că nu poate să întârzie, fiindcă el are prețuri fixe și nimeni nu se târguiește cu el”, zise doamna; și ea introduse pe oaspeți în apartamente.

Cirikof privea cu curiozitate locuința omului extraordinar care avea două sute de mii ruble venit; el avea de gând de a-și face, după apartamente, o idee destul de exactă despre stăpân, cum după o scoică goală se judecă despre stridia ori despre melenul căreia i-a fost azil și operă. Dar era foarte greu aici de a trage vre-o concluzie din aspectul scoicii: camerele erau de tot obișnuite, iar pereții goi; nici fresce, nici tablouri, nici bronzuri, nici flori, nici porcelanuri, nici cărți, nimic: într'un cuvânt totul anunța că esența vieții individului principal al acestei locuințe nu era strâns între patru ziduri, ci aiurea, și răspândit la larg pe câmpuri, și că gândurile lui nu se elaborau cu răgaz în fața unui foc bun de sobă, în fundul unui fotoliu moale, acolo chiar unde îi veneau în spirit, el le pune în execuție fără

a ceda și numai decât. Tot ce putu Cicikof să remarce în apartamente, fu semnul foarte probabil al unei munci de femei: pe mese își pe scaune erau așezate scânduri de teiu foarte curate, și peste scândurile acestea, stamine de flori hărăzite a fi conservate uscate.

„Dar ce-i asta, soro, ce-s toate gunoalele astea de grădina și fânul ăsta pe cari mi le întinz aici?”

— Gunoaie! florile mele, ierburile mele, gunoaie! fân! Cu floarea asta de aci eu taiu frigurile, cum tai eu un cuțit bun felia de șuncă. Ea mi-a slujit iarna trecută să ușurez, să mântui poate peste treizeci de țărani, bărbați și femei; poftim, iată un astrigent puternic; acestea ce pun în dulceață; acestea în murături de castraveți și altele... Bine, bine, acuma d-voastră râdeți de castraveții de iarnă și de spirt; ah! asta-i destul de ridicol azi, nu-i așa? dar mai târziu, v'asi ospăta cu ele, și ați fi ceidintâi să-mi faceți compliment.”

Platonof se așeză în fața pianului și voi să descifreze niște caete de muzică, dar numai decât se ridică și zise încrățind fruntea și ridicându-și sprâncenele:

„Uf! ce antichități soro! și nu ți-e rușine să rămâi aci cu muzica ta?”

— Ah! mii de senze, seumpul meu frate, dar e acuma mult de când n'am avut răgaz să mă ocup de muzică pentru mine însu-mi. Am o fată de opt ani care mă face să mă întorc la gamele solfegiului. Să o încredințez unor mâni străine ca

să pot, eu, să mă desfățez cu noui partițiuni... nu, frățioare, cu ori fără permisiunea ta, eu nu voi face neapărat nimic.

— Știi că devii plicticoasă, dragă soră? zise agale Platonof, și merse de se așeză la fereastră; numai decât el adăoga: „Ah! iată și Constantin aici.”

Și fratele și sora priviră în curte.

Cirikof, la rândul lui, se repezi la deschizătura unei ferestre. Spre intrare înainta un om de patruzeci de ani, de o fizionomie totodată vie și modestă. Costumul lui era acel al unui om care nu se gândește de fel la toaleta lui. În dreapta și în stânga lui mergeau, cu pălăria în mână doi oameni din clasa inferioară, cari păreau a cere dela el ceva. Unul era un simplu țaran; celălalt un tătălagos cu aerul gingaș, un greoi complezant îmbrăcat într'o sibirka cenușie. Cum ei reușiră să oprească pe d. Constanjonglo în fața casei chiar, convorbirea lor se auzia perfect în odăi.

„Iată ce trebnie să faci, după părerea mea zicea Constanjongla țaranului; răscumpără-te dela stăpânul dtale: n'ai poate destul, să presupunem.. ei bine, îți voi împrumuta, și-mi vei întoarce în zile de muncă.

(Va urma).



mitoare, așa cum se întâmplă cu toate virusurile otrăvitoare că ele vegetează mai bogat și mai rapid în sângele nou. Mulți dintre soldații lor au pierdut credința, iar partea cea mai mare a ofițerilor a neglijat meseria armelor pentru a se cufunda în cea mai naivă politică. Și alcoolurile noastre sunt implicate aici, cutare comandanți superiori, responsabili pentru cele mai rele derute, se îmbătau... O Turcie parlamentară, fără credință și nestatornică; nimic nu putea cauza amicilor Orientului o stupoare mai dureroasă și mai neașteptată... Și apoi, după Constituție, au comis greșala capitală de a introduce creștinii în rândurile lor de bătălie. Ferească Dumnezeu să pară că voese să deosească aici acest titlu de creștin, nu, dar cei din armata turcească erau Bulgari, erau Greci, firește dispuși a nu lupta contra fraților, ori au fost Armeni, înrolați prin nesocotirea vechiului proverb turcesc: „Allah a creat pe același model epurele și Armeanul” (creaturi de frică și de fugă amândoi, se înțelege). Nu demult încă, mohamedanii singuri erau admiși la onoarea de a se bate. Dacă erau numai Turci adevărați în linia contra dușmanului, poate că s'ar fi nimic și atunci. — atât de savant și de lung fiind premeditat atacul Aliatilor —, dar cel puțin ar fi căzut cu aureola gloriei.

Nimic nu e mai revoltant decât a vedea până la ce punct sunt rău cunoscuți Turcii, așa putea zice nenădăiți, de toți Occidentali care n'au călcat pe pământul lor! Nu cred că există în lume o rasă mai bună, mai bravă, mai loială, mai blândă. Durere, trebuie să fac excepție pentru unii dintre cei ce au fost creștini în școlile noastre, cangrenați pe bulevardele noastre. Dar poporul, poporul adevărat, micii burghezi, țărani: nu cunosc nimic mai bun. Întrebați pe cei ce au trăit în Orient. Întrebați chiar călugării și preoții noștri, atât de respectați acolo, întrebați-i ce preferă, ce stimează mai mult, pe Turci ori pe Bulgari, Sârbi și toți creștinii levantini. Știu de acum ce vor răspunde. Toți vor afirma că acești Bulgari, — admirabili de curaj, nu ezită a recunoaște eu primul —, care înaintează cântând tropare la sunetul clopotelor, sunt rasă nesfârșit mai brutală și mai ucigașă decât rassa musulmană.

Oh, aceste orașe din vechime, pierdute în fundul Anatóliei, aceste sate în verdeață, grupate în jurul minaretelor albe și cipreselor negre, cum se respiră în ele pacea și încrederea, cât e de onestă și de patriarhală viața în ele! Oh, acești oameni, agronomi ori modești meseriași, cari de cinci ori în zi se duc la moschee pentru a îngenușca, iar seara se așează în boschete de vie, aproape de mormintele strămoșilor, și fumează visând eternitatea! Masacrări profesionale acești oameni? Nu, glumiți. În Spania, îmi aduc aminte, am văzut tauri mânâți la arenă, în ajun de cursă; mergeau pacinici, cei mai mulți deloc nu păreau a fi răi; numai după aceea, împunși de sulite, torturați de banderile crudele capătă ei pofta de a masacra tot și năvălesc turbați.

Nicăiri nu e atât de mare ca la Turci, — la cei adevărați — grija pentru săraci, debili, bătrâni, copii, respectul pentru părinți, venerația gingașă pentru mamă. Când un bărbat, chiar și de etate matură, șede la masă în una din acele cafenele inocente — care nici când n'au cunoscut alcoolul —, dacă intră tatăl său, se ridică, tace, își stinge cigareta pentru a nu fuma în prezența lui, și se așează smerit la spatele lui.

Mila lor pentru animale e fără seamăn. Câinii pribegei din Stambul, cu câtă îndurare au fost tolerați și nutriți veacuri de-a rândul, cu ce grijă se găsea totdeauna cineva pentru a eși în stradă cu un țol ca să le acopere cățalușii când plouă. Iar în ziua când un consiliu municipal, compus mai ales din Armeni, decretă să-i pustiească în mod atroce, au fost bătăi, aproape revolte pentru a-i apăra. Și, la Brussa, într'un colț adorabil al acestui oraș, din timpurile vechi ale Islamului, este un spital pentru cocostârci, pentru cocostârcii cari, răniți ori prea bătrâni, n'au putut pleca dinaintea ernei; vezi acolo cocostârcii îndajiați, ori schiopătând cu un picior de lemn; când am vizitat, se adăpostea acolo și o buhă bătrână, senilă, și trăia alături de cocostârci, și ei, din alamosii pioase... Iată că în orele de seară prin care trecem eu povestesc aici lu-

cruri ridicol de copilăroase; dar ele sunt tipice, și, ori cum, au importanța lor pentru a atesta cât acest popor, acuzat de atâția ignoranți că e barbar, este din contra milos și blând...

Înțelege-va Europa că Stambulul, ținut azi sub amenințare înfiorătoare, este un domeniu sacru al istoriei, al artei, al poeziei; că cu orice preț ar trebui apărat și că în ziua, când nu va mai fi deasupra lui semiluna, deodată se va stinge farmecul și magia sa? Evident, ea nu va înțelege și eu glăsuesc în pustie.

Fără orice speranță că va fi auzit umilul meu apel, simțesc necesitatea de a striga Europei: Grație Turcilor! Cruțați-i pe aceia măcar cari au rămas! La ei, mai mult decât pretutindeni alocurea, este probitatea și bravura. La ei este ultimul refugiu al lășității, al respectului, al sobrietății, al tăcerii și al rugăciunii!

Cred că nu există Francez de sentiment și de inimă, dintre cei ce au trăit între ei, care nu s'ar asocia ardent la omagiul ce am voit să le fac aici la acest moment suprem. Omagiu fără folos, știu bine, și care va fi, durere, ca o coroană de jale pusă pe un mormânt.

## ECONOMIE.

### Bursa de cereale.

Cursul azi la ora 12 și jum.

Budapesta, 20 Noembrie.

Grâu pe Aprilie	12.—
Săcară	10.52
Porumb (Cucuruz) pe Mai	7.91
Orz pe Aprilie	10.94

### Stagnarea exportului de cereale din Romania.

— Declarația dlui N. Xenopol. — Lipsa de cargoboturi. — Neglijențe condamnabile în serviciul maritim român. —

E proaspătă încă declarația dlui N. Xenopol, noul ministru român al industriei și comerțului. „Este o exagerare — zice — când se spune că trecem prin o criză. Criza economică este lipsa de avuții. Dar România nu are lipsă de avuții. Noi dispunem de un stoc considerabil de cereale, cari din nenorocire stau nevândute prin porturi și gări, stoc a cărui valoare se ridică la 100.000.000 lei.

În afară de aceste cereale deposite, se mai află altele depuse în magazii particulare, așa că întreaga valoare a cerealelor aflate acum în țară se poate evalua la 533 milioane lei, afară de recolta porumbului care și ea s'ar putea evalua la aproape 300 milioane lei.

Astfel țara noastră la nevoia plăților în străinătate, la toate trebuințele statului, precum și la trebuințele particulare are un stoc de marfă de cel puțin o jumătate de miliard. Deci nu se poate spune, că situațiunea economică a țării e rea, că trecem prin o criză economică.

Adevărata denumire a crizei de acum este „gena momentană”, provocată din lipsa de export, sau mai bine zis a mijloacelor de export. Îndată ce mijloacele de export vor veni — și ele vor veni — situațiunea economică a țării se va îmbunătăți.”

Principala cauză a exportului românesc residă deci în lipsa de vapoare și cargoboturi și numai în linia a doua în nesiguranța produsă de războiul balcanic.

Lipsa de cargoboturi și scumpetea transportului pe marea neagră o constată și presa străină. Am constatat-o și pe aici — cu tot indiferentismul nostru proverbial față de

chestiile economice românești — când am cetit că parcul de vase maritime al Greciei mult hulite e de două ori mai mare decât al statelor balcanice cu al României cu tot.

Ne cuprinde mirarea că România cu atâtea escedente budgetare nu acordă sumele trebuitoare pentru augmentarea parcului de vapoare la nivelul convenit și la reorganizarea serviciului său maritim. Nu s'a făcut culpabilă și în lunile din urmă de două accidente revoltătoare pe Dunăre? Ni-se aprinde obrazul de rușine, când cetim despre ușurința condamnabilă a serviciului maritim român, când încarcă zeci de oameni în șalupe ticăloase, sacrificând viața atâtor ostași. Cu ce răsplătește țara, că a trimes atâtea brațe vitejești nu în război cu dușmanii, ci în război cu.. valurile Dunărei? Cu ce răsplătește, întregii români, — pe un maior *Grigoratu*?

Nădăjduim că actualul ministru al comerțului, și distinsul economist, care e d. Xenopol, va remedia cu toată graba flota comercială a României. În același timp și ministrul de război să ia măsurile cele mai energice, ca transportul de trupe să nu se facă pe vapoare ticăloase, expuse tuturor accidentelor. *gt.*

## Bibliografie.

### Noutăți literare!

„Calendarul Lumea Ilustrată” 1913 a 1 cor. 50 bani + 20 fileri porto, recomandat 45 fil.

Amicul Poporului (1913) a + 10 fileri porto. Posnașul a 10 fileri porto.

Calendarul Săteanului a 30 fil. + 5 fileri porto.

Calendarul Național a 40 fil. + 5 fil. porto.

Păcălci, calendar glumeț a 30 fileri + 5 fil. porto.

M. Sadoveanu. Bordeenii și alte povestiri a 2 cor. + 20 fileri porto.

Rubin Pațiga sen. Munții noștri. Țara țopilor. Despre trecutul Munților Apuseni ai Transilvaniei Partea I. Din cele mai vechi vremuri până la 1785 a Cor. 1.60 + 10 fileri porto.

N. Iorga, Cugetări a 2.50 + 5 fileri porto.

Ion Agârbicean Schițe și Povestiri a 2.— + 20 fileri.

Dr. Al. Tălășescu, Cum s'a stricat limba românească. Răspuns la studiu literar filologic cu același titlu al dlui I. Lahovary (Convorbiri literare 1911) a 50 fil. + 5 fil. porto.

De vânzare la librăria „Tribuna” Arad Deák-Ferencz utcza.

## POȘTA ADMINISTRATIEI.

Teodor Muică. Erdő-Szt.-Görgy. Încă 4 cor. aveți de plătit pe 1912.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

**NAGY JENŐ,**  
 specialist pentru dinți artificiali fără pod  
**CLUJ-KOLOZSVÁR**  
 (La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)  
 Pune dinți și cu plățire în rate, pe lângă  
 garanță de zece ani. (97-120)





## Noutăți literare.

— Editura „Librăriei Naționale S. Bornemisa. —

„Librăria Națională” S. Bornemisa a început, pe lângă mari jertfe materiale, să publice o serie de scrieri alese, menite a pătrunde în casele românești ca aveau cărți sănătoase și de-o incontestabilă valoare literară. Din aceste scrieri, pe cari le recomandăm cu toată dragostea publicului românesc, până acum au apărut următoarele:

1. Ioan Agârbiceanu: *Schițe și povestiri*. Prețul coroane 2.—. Acesta e cel mai nou și cel mai ales volum al puternicului prozator ardelean, care a împodobit până acum cu atâtea volume de valoare literatură noastră. Domnul Ion Agârbiceanu e de altcunum destul de cunoscut publicului nostru, ca să mai fie nevoie să atragem deosebit luarea aminte a publicului asupra oricărei cărți a sa. E azi cel mai cetit scriitor ardelean atât în România cât și în Ardeal, căruia i-a succedat în urma marelui său talent să fie pretutindeni recunoscut și apreciat. Volumul „Schițe și povestiri”, care are peste 300 de pagini, mai are însă o mare calitate: e cel dintâi volum al autorului, în care s'a publicat cele mai succese piese literare, alese de însuși autorul. O parte din bucățile din volum sunt aproape absolut necunoscute publicului nostru, fiind ele publicate pentru prima oară în „Viața Românească”, care e oprită a trece granița țării noastre.

2. Liviu Rebreanu: *Frământări*. Prețul cor. 1.50. Autorul acestui volum e un talentat scriitor din generația mai nouă, de origine din Ardeal, care a trecut în România, publicând scrierile sale mai ales în „Viața Românească” și în alte reviste de seamă de dincolo. E mult apreciat mai ales în urma talentului său, care-l ajută să aștearnă pe hârtie stări sufletști grele și să dea personajelor întotdeauna o colorare bogată și nimerită. Subiectele și le alege mai ales din stratul de jos al societății și aduce înaintea noastră tipuri dela țară, figuri mărunte din viața orașelor: pe „golani”, în cari condeiul lui subtil află întotdeauna ceva de poetizat și de zugrăvit. Volumul „Frământări”, e cel dintâi volum al autorului, pe care „Librăria Națională” S. Bornemisa l-a edat cu toată nădejdea, că publicul nostru va ști să aprecieze și să încurajeze pe un talentat scriitor tânăr, așa după cum o fac aceasta și alte popoare culte din Apus.

3. Victor Eftimiu: *Poemele Singurătății*. Prețul 2 coroane. Autorul neîntrecutei piese „Inșiră-te mărgărite” ne dă sub titlul acesta un elegant volum de poezii, scrise într-o formă din cele mai succese și într-o limbă ușoară, cum dela Vasile Alexandri încoace nu s'a prea scris. În lirismul dulce alui Victor Eftimiu se îmbracă într-o aleasă haină literară cele mai subtile sentimente, cari au o notă proprie: duioșia subtilă și o formă poetică din cele mai sonore. Astăzi Victor Eftimiu e unul dintre puținii scriitori fericiți, ale căruia scrieri sunt, mai ales în România, cele mai gustate și mai cu drag cetite. Pentru noi e o mândrie, că autorul activității literare și-a început-o la noi în Ardeal, sub mâna conducătoare a lui Octavian Goga, în „Țara Noastră”.

4. Alexandru Ciura: *Amintiri*. Prețul cor. 1.60. Cel mai gingaș prozator al nostru din Ardeal, ne dă în volumul acesta un șir întreg din dulcele și duioasele sale amintiri din copilărie, despre oameni și locuri din țara moților. Scrise într-o limbă aleasă și plină de poezie, ele procură în clipe de repaos cele mai plăcute momente sufletului, care caută într'adevăr plăcere și distracție în cărți. Volumul dlui Alexandru Ciura la apariție a fost salutat de „Viața Românească”, și de toate revistele, cari s'au ocupat de el, cu cele mai călduroase vorbe, ca cea mai de seamă noutate literară.

5. „Almanahul scriitorilor dela noi”. Prețul cor. 1.60. Această carte în felul ei e o mică istorie literară a tuturor scriitorilor ardeleni azi în viață. Cuprinde fotografia, biografia și datele bibliografice alor 46 de scriitori născuți în Ardeal și o bucată literară inedită de-a flecăruia din acești scriitori. Ca o ilustrare a întregii noastre vieți literare, la urmă dă în faximil capul tuturor ziarelor și revistelor românești dela noi, și pe scurt istoricul acestora dela înființare, relevând la folie politice și pedepsele ce-au avut să le îndure acestea pentru lupta lor pe terenul politicii naționale.

6. Ermil Borcea: *Versuri flușturate*. Prețul 60 bani. Domnul Ermil Borcea e azi singurul nostru umorist de seamă care ca redactor al revistei umoristice „Bobârnicii”, dă dovezi de un talent umoristic plin de vers,

Volumul „Versuri flușturate” are pagini umoristice pline de spirit, cari îți procură adevărată plăcere citindu-le.

7. „Cele mai frumoase”. Prețul 60 bani. E un dragălaş volum de poezii populare aranjat cu multă îngrijire, care merită să stea pe masa oricărui inteligent, care află farmec în versurile dulci și fermecătoare ale poporului nostru. Poeziile sunt împărțite după felul lor de-a fi: de dor, de dragoste, de jale, de bătaie de joc, cătănești, blăstămuri etc.

— Tot în editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa au mai apărut două tablouri naționale în color, cari reprezintă scene din istoria neamului nostru. Acestea sunt:

1. „Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia la 1599”. în mărime de 47×59 cm., reproducere după tabloul original care fusese pe vremuri în posesiunea unui episcop gr. cat. Tabloul reprezintă scena, când marele voevod Mihai Viteazu însoțit de generali și de ostași, intră pe poarta din dos a cetății Bălgradului. În poartă îl așteaptă episcopul romano-catolic, în odăjdii de sărbătoare, salutându-l ca pe noul stăpân al Ardealului. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

2. „Capul revoluției țărănești din 1784”: Horia, Cloșca, Crișan. Tabloul dă fotografiile în color ale eroilor noștri din această revoluție, reproduse după fotografia picturilor din muzeul Bruckenthal. Mărimea tabloului e 45×65 cm. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

— „Librăria Națională” S. Bornemisa roagă pe onoratul public românesc să binevoiască a o sprijini în ținta ce-o urmărește, comandând aceste scrieri alese și tablouri naționale. Comandele să se adreseze la oricare librărie, ori direct la „Librăria Națională” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

— Pentru porto să se trimită 10—20 bani de-o carte.

Abonați

## „POCĂIȚII”

Cea dintâi lucrare românească asupra ac-stei secte, provăzută cu indice și registru biblic. La orice întrebare deschizi cartea și afli răspunsul!...

Preoților! Aveți predicile gata împotriva pocăiților!

Manual indispensabil. Abonament la autor: până în 10 Noembrie st. v. 2 cor. + 10 fl. porto. A se adresa la:

(Ba 563—3)

Dr. Nicolae Brânzău,  
paroh în Vulkán.

## Caut un scriitor

cu practică bună pentru aplicare momentană.

Dr. Gavril Cosma,  
advocat Beiuș (Belényes).

## De vânzare.

Fabrica de apă gazoasă (sodă) și limonadă a subscrisului e de vânzare. Mașinile (pentru acid carbonic fluid) sunt moderne și în stare bună (de 7 ani); asemenea sifoanele (peste 1000 sistem Lamprecht), sticlele pentru limonadă, acaturile, vasele, lăzile etc. Prețul e foarte scăzut. Detaluri în persoană.

D. BANCIU, farmacist  
Ba 564—6 în Săliște (Szelistye) Szebenm.

## Manuale folosite și noi

pentru toate institutele de învățământ precum și hârtie și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria Pichler Sándor, Arad Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1. (Pi 307—100)

Ba 116—290)

Gustați

Berea SLEPING-car  
din fabrica „Bragadiru”.

## Anunț.

Se vinde  
**o moară cu 2 petri „36”**

mănată cu benzin, scărmanătoare de lână și peptenuși, piună pentru sămânță, toate sub un coperiș, teascul și tigia deosebit sub alt coperiș. Toate acestea în lucrare ori și când se pot vedea în comuna Valcelele-bune (Ióvalcsel—Hátszegi járás), care are la 1050 suflete. În depărtare de ¼ oară e comuna Valcelele-rele (Pokolvalcsel) cu 800 suflete, fără moară, care asemenea aici macină, ambele comune locuite de români. Tot sub un acoperiș cu moara se află 2 odăi pentru locuit, curte și grădină de ¼ jughâr. În apropiere se află o grădină în care se află 6000 vițe de viie de 2 și 3 ani și la 1000 de pomi, în mărime cam 5 jughere.

Afară de acestea este în câmp un plan de 4 jughere arător. Locul și comuna e foarte acomodată pentru deschiderea unei bolte și trafic.

Informațiuni se capătă la ALBERT ELEK, Obrettye, care stă la dispoziție cu trăsura la gara Magyar-Brettye (Piski-petrozsenyi vonal, Hunyad m.)

Tot acolo se află de vândut o îmblătitoare cu motor de benzin de 10 puteri și una cu motor de oleiu brut 12 h. p. elevator și îmblătitoare de trifoi. (A 583—3)

## Kratochvill Ágoston

turnătorie de lucrări de artă și firme  
Budapesta, VII., Cserhát-u. nr. 22.

Fond. în 1899. Telefon: 28—35.  
N-rul casei de păstrare poștală reg. ung. 15545.  
(Notă Clearing).

Table de firmă vărsate din bronz și zinc

pentru ofiții, medici, avocați, ingineri, arhitecți, execută frumos și modern. Cea mai mare fabrică în bransa aceasta în Ungaria.

— Prețuri de fabrică. —

Correspondență în limbile maghiară și germană  
(Ka 143—30)

## KUGEL KÁROLY

FOTOGRAF

TIMIȘOARA-CETATE (TEMESV.-BELV). str. Jenőfőherceg nr. 14.

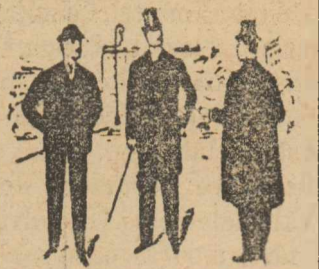
Pregătește fotografiile cele mai moderne, măriri de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execut cărți poștale cu fotografii, fotografii pe porțelan pentru pietrii monumentale, după orice fotografii. Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios.

(Ku 108—)



Veți să faceți economie de bani la cumpărarea de haine? Comandați haine la atelierul de croitorie pent-u domni a lui

**Ilie Nișulescu**  
LUGOJ, strada Timișorii n-rul 28.



(Ma 40-50)

Unde se pregătesc cele mai moderne haine pentru bărbați și băieți, tot felul de costume, pardesiuri, paltoane, și a. m. din cele mai bune stoffe englezești cu prețuri moderate.

Ce faceți băieți? — Tata ne-a dat voie! Căci fumăm doar tuburi veritabile Antinicotin firma „JACOBI” din cutii de lemn



Păziți! Sunt veritabile numai cu încredințarea „JACOBI”.

Fiecare cutie conține interesante fotografii Röntgen.

Magazin principal: (Go 548)  
Magy. kir. dohány és szivar különlegességi áruháza.

In atențiunea băcanilor!

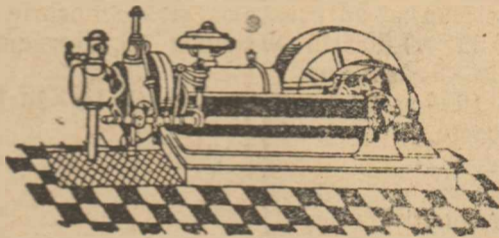
MORI pentru MAC  
și  
CUMPENE

excelente și cu prețuri moderate se capătă la fabrica

**THINSZ A.**  
BUDAPESTA, IX, str. Liliom 50.  
TI 163 60

**Körber József és T-sa**  
LUGOJ, strada Timișorii n-rul 28.  
(Casa proprie)

Lăcătușeri, atelier pentru repararea mașinilor, instalatori de apeducte. Atelier pentru repararea pompelor, a mașinelor cu benzină, motoare, mașini cu aburi și mașini agricole.



Lipire autogenă cu cea mai deplină garanție Atelier special. Turnătorie de fier și oțel.  
TELEFON 184.

**MANDEL ZSIGA**

orologier gluvaerglu-optic

**DÉS-FÖTÉR**

Sucursala Gyulafehérvár



Cel mai mare depozit de tot felul de ciornice de aur și argint precum și ciornice de metal și nickel. Articuli de argint de China Berndorfer Cristofle și tacâmuri de argint. Orhelari și zwickeri de Rathenov. Articole optice de aur și argint Gramophoane și plăci. — Reparaturi solide și ieftine. Serviciu conștiinței. Prețuri moderate

(Ma 182-80)

**MAȘINI**

pentru industria cimentului,

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabrici complete din ciment

Hazai fémlenez és cementgyári gépgyár r.-t.

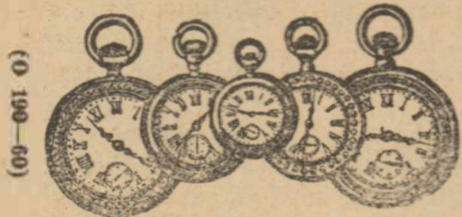
BUDAPESTA, VI.,  
Ritter Ferenc-u. 66.

TELEFON: 98-12.

(Ma 140-120)

**CAROL ORENDI junior,**  
orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOAGE ȘI BIJUTERII  
NAGYVÁRAD, Teleki utca 24.

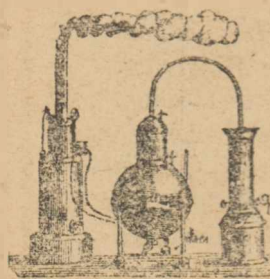


Reparaturi speciale de oroloage și bijuterii, pe lângă garanție. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate partile constitutive existente de oroloage. Asigurarea oroloagelor și a sticlelor dela oroloage contra spargerii. Reparaturi de oroloage de precizie.

Prețuri ieftine. Lucrare excelentă.

**RADUCZINER LAZAR**  
ALĂMAR

Timișoara (Temesvágyváros) str. Farkas 12  
Casa proprie.



Execută **Cazane pentru spirt**, — pentru vâpsitorie chimică și — pentru **ferberea rachiului** din material excelent, pe lângă garanție și cu condițiuni favorabile de plătire.

Reparările se execută prompt și cu prețuri moderate.

(Ma 174-20)

**GHEORGHE SZÖCS**

:: CROITOR CIVIL ȘI MILITAR ::



(So 94-40)

**BRAȘOV,**

Strada Mihael Weiss nr. 10.  
(Casa proprie).

Depozit de cele mai nouă stoffe indigene și din străinătate —  
Serviciu prompt  
Prețuri solide!

**Gratis**

nu, dar pentru prețuri foarte ieftine poți să cumperi cele mai bune oroloage, oroloage cu pendul, de părete și deșteptătoare, precum și bijuterii de aur și argint și articuli optici la

**Szentgyörgyi Gy. Gyula**  
orologier

Sátmar — Szatmár,  
str. Atilla nr. 1.



Pentru orice fel de reparări și cumpărări de oroloage ofer garanție.  
(Se 130-60)

Prăvălia românească

de coloniale și delicatose a lui

**George Ștefu**

din Arad, strada Deák Ferenc 7. (în față cu „Librăria diecezană”) are

Telefon pentru oraș și provincie:  
Nr. 881.

(Se 549-10)

**Atențiune!**

**50.000 pãrechi de ghetes!**

4 perechi de ghetes numai cu cor. 7.90  
Din cauza încetării plăților mai multor fabrici mari sunt nevoite să pună în vânzare numeroase pãrechi de ghetes cu prețuri foarte reduse. Deci, pun în vânzare, oricui, 2 pãrechi de ghetes pentru domni cu bandă, și 2 perechi, pentru dame, din piele brună ori neagră, cu talpă durabilă, foarte elegante, toate 4 perechile costă numai cor. 7.90 Expediere cu ramburs.

**F. Windisch**

export de ghetes

KRAKOVIA—KRAKAU, nr. 3/50

Mãrfurile necorespunzãtoare le schimb, ori reãntere (Vi 565)  
bani pentru ele.

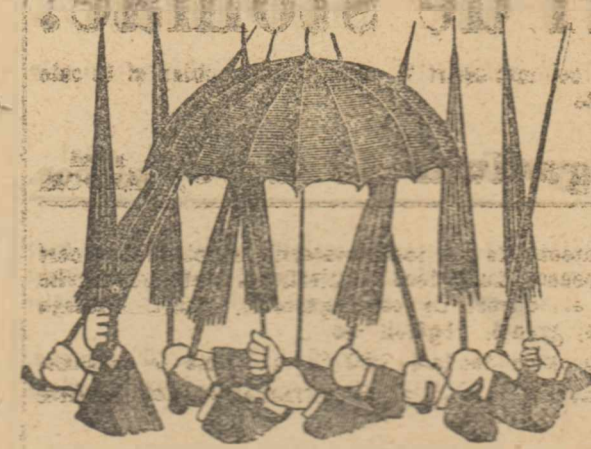


(Si 4-40)

**Unde**

se pot cumpăra cele mai bune și elegante **ploiere? numai**

la fabrica de ploiere **Gustav Schmidt, SIBIIU** Piața-mare



la palatul **Bodenkredit** se pot afla noutățile cele mai moderne

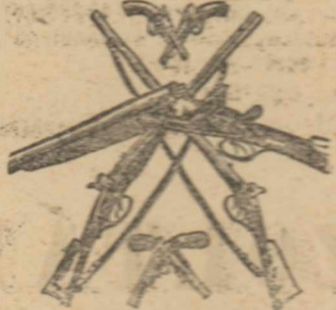
**En-tout-cas**

și **ploiere**

pentru **dame și bărbați** în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună **cu prețurile cele mai ieftine.**

(Po 445-)

**Prețuri foarte ieftine!**



Prășălie de bleielete, mașini de cusut și arme, precum și accesorii se vând cu prețuri originale de fabrică la

**Pollinger Mihály**

atelier special de reparaturi

Timișoara-Fabric (Temesvár-Gyr.) Széna tér nr. 8.

Execută toffelul de lucrări, reparări și transformări în bransa de mai sus. Serviciu prompt. Garanția. Mașini de cusut și ace pentru gramioane excelente. Serviciu prompt și conștițios.

Prețuri moderate.

**EUGEN LIEBLICH**

totograf

Sibiu—Nagyszeben, str. Elisabeta Nr. 56 (casa proprie).

Execută toffelul de icoane artistice.

Plantinatipie, icoane simple, mici și până la mărime naturală. **Picturi renumite în oleu** în toată mărimea, după orice fotografie mică.

**Fotografierea, copiilor** executată modern, fotografiere în grup și familie, se știe că atelierul acesta în privința mărimii este primul

Atelierul în timp de iarnă este încălzit, se poate fotografia chiar și pe timp ploios. Li 72-60

Cu destușiri servesc.

**CEL MAI BUN ȘI MAI IEFTIN ASORTIMENT** pentru procurarea ornamentelor bisericăști, pentru toate bisericile gr. or. române și sârbești.

Anume: Odăjdii colorate și negre, acoperiminte, prapori mari, steaguri pentru biserici, candelă, cruci, baldachin, ripide, icoane sfinte, icoane ruse și de toffelul, icoane istorice, etc. etc.

În atelierul meu pregătesc cel mai bogat iconostas și morminte sfinte pe lângă prețurile cele mai avantajoase.

(1 208-5)



Cele mai moderne pălării preoțești.

Haine pentru domnii preoți, brăne și camilafce. Pregătesc bine și prompt vestiminte preoțești, căci am un croitor foarte isteț. La dorință dau detaluri și toffelul de modele. Asigur cumpărătorii mei, că vor fi serviți în modul cel mai bun, căci am numai materii de prima calitate și cea mai bună, dar vând mai ieftin ca ori unde în alt loc. Comandă execută momentan în modul cel mai prompt și conștițios.

CATALOG ILUSTRAT TRIMIT GRATUIT.

Cerând comande abundante, rămân cu stimă

**Nicola Ivkovics, Ujvidek**

Strada Duna n-rul 10, (Casa proprie.)

**Cumpărați fabricație indigenă!**



**CARL HEMPER**

și fiul,

prăvălie de tricouri și împletituri,

SIBIU, strada Kempel 9.

Recomandă fabricațiile sale pentru cari garantează anume: ciorapi, călțuni, mănuși, jachete pentru dame și copii, ciorapi pentru turiști din păr de capră, haine de copii și alte multe lucruri:

*Ciorapi se pregătesc ieftin și bine.*

En gros.

He 73-30

En detail.

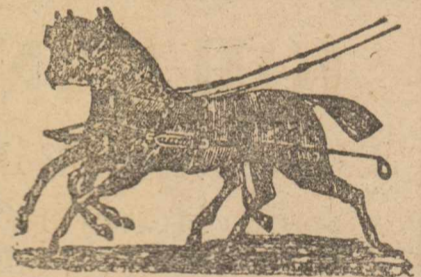
Atelier de curelărie, țelărie și coferărie:

**Orendt G. & Feiri W.**

(odinioară Societatea curelărilor)

Sibiu—Nagyszeben,

Heltauerg. Str. Cisnădiei 45.



Magazin bogat în articole pentru căroțat, călărit, vânat, sport și volaj, poclăzi și procovături, portmonee și bretele solide și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate. Depozit permanent în curele de mașini, curele de cusut și legat, Sky (vârzobi). — Recomandă pe urmă cei mai buni **jamperi de piele** fabricație proprie, pentru oi și militari, cari stau strâns lipite pe picior. — Reparările se execută prompt. **Mare deposit de hamuri pentru cal** dela soiurile cele mai ieftine până la cele mai fine, **coperitoare (șoluri) de cal și cofere de călătorie.** — Comandele se efectuează conștițios.

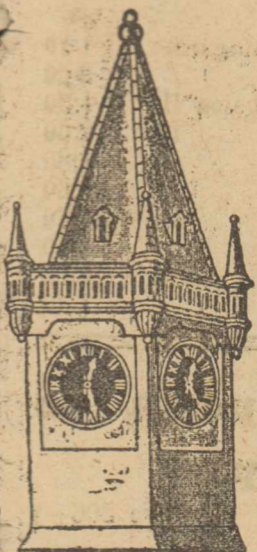
Fabrica nouă de **OROLOGE DE TURN**

**Szánthó Gyula**

fabricant de orologe pentru turnuri

Nagyvárad Damjanics-u. 30.

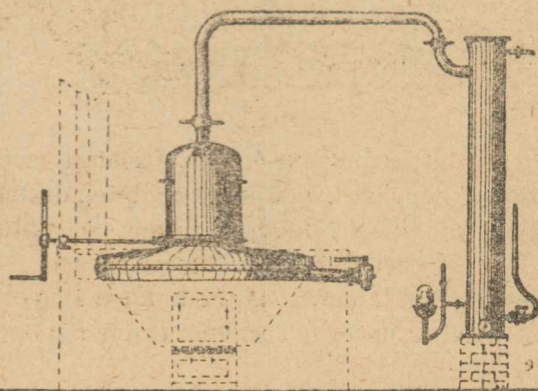
(Casa proprie)



Recomandă introducerea admirabilelor orologe de aramă, cari treburăse trases tot la o altă odată, pentru biserici, galate, grădini, fabrici și sălării. Se pregătesc orologe pentru grădini foarte frumoase, garanția mai multă ani. Reparația orologelor de țara se execută cu măiestrie.

**Arányi Adolf,** fabrică de obiecte de aramă Ujpest Lőrincz-u. 7. (în casa proprie.)

Fabrică și liferează, în cea mai excelentă execuție: **CAZANE** de fier



rachie, precum și garnituri complete pentru fabrici chimice, fabrici de bere, alcool și rachie, mai departe vane de scaldat, — sobe pentru camere de baie, cazane și căldări cu vatră și în fine țevi de aramă roșie cu prețurile cele mai ieftine. Catalog trimis gratuit.

(Sa 88-60)

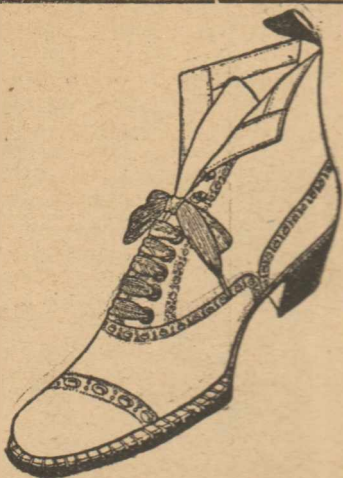


Cine voește să cumpere  
**INCĂLȚĂMINTE**

fabricate în țară într'adevăr fine, comode,  
elegante și durabile acela să cumpere eu  
încredere dela

**IOAN VUIA, Sătmar**  
(SZATMÁR) Deák-tér.

— (In casa lui Keresztes András). —



Ține în magazinul său de ghete bogat asortat numai ghete și cioboate pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execuției drăgălașe sunt neîntrecute. — La dorință se pregătesc totfelul de ghete și cioboate după măsură.

**În atențiunea senatelor școlare!**

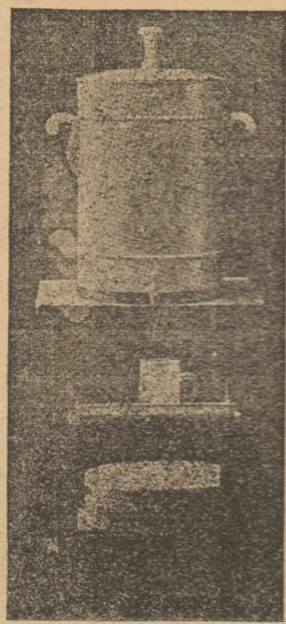
Distins de către camera comercială și industrială din DOBREȚIN.

**KASZÁS GYÖRGY**  
ATELIER DE TINICHERIE PENTRU  
ZIDIRI ȘI LUCRĂRI DE ARTĂ  
NYIREGYHÁZA str. Debrecen 7.

Oferă rezervoarii de apă pentru sălile de învățământ. Din ține, cu picioare, 2—2 buc. vase smălțuite de băut și o țară pentru pahare.

Catalog de prețuri gratis

Correspondență în limba maghiară și germană.  
(Ka 479)

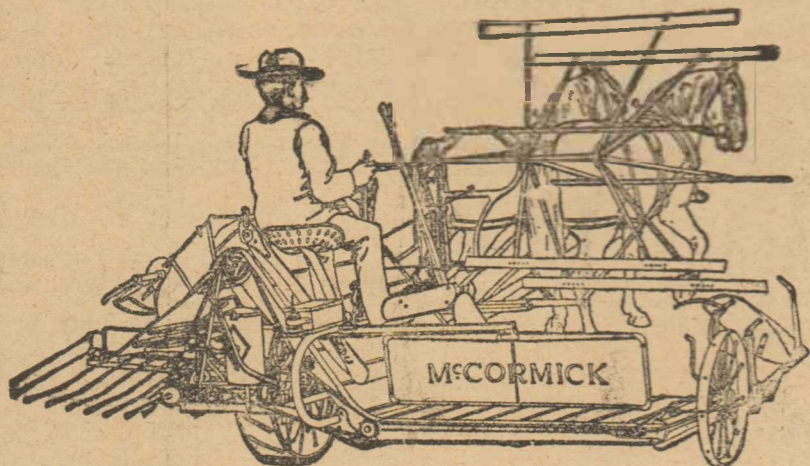


**IOHANN KLEIN**

BISERICA-ALBĂ str. Kloster nr. 10.

MĂESTRU LĂCĂTUȘ DE LUCRĂRI PENTRU ZIDIRI  
ȘI DE ARTĂ DEPOZIT DE MAȘINI AGRICOLE.

Primește ori-ce lucrare de lăcătușerie artistică și pentru zidiri, precum și lucrarea și repararea de mașini. Instalator de apaducte. Atelier pentru repararea pompelor, a mașinilor cu benzin, motoare, mașini cu aburi și mașini agricole.  
— Presum și repararea de decimale. —



La acele mașini cari nu se pot executa în atelierul meu, am luat reprezentanța și depozitul, mai multor fabrici, despre a căror fabricați ni'am convins în decursul anilor, că sunt neecceptionabile. Rog să se adreseze la bransa aceasta, — la mine, servind oricui și cu lămuriri. Lipire autogenă eu cea mai deplină garanță. Atelier special. Turnătorie de fier și oțel.  
Ke 541—30

**Dacă suferi în  
dureri de stomac!**

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA“ (purgativul de fier) <sup>la lui</sup> SÁNDOR.

care curățește stomacul și intestinale de toate materiile nefolositoare cari sunt lipite de ele și prin aceasta împiedică înouierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de oap, sgârcoiuri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fil., 5 sticle deodată 250 fil., 12 sticle 5 coroane.

Efectul purgativei de fier „LAXA“ va fi permanentă dacă deodată eu ea folosim

„Regenolul“ balsam de stomac <sup>la lui</sup> SÁNDOR

„REGENOLUL“, această esență de stomac vindecă orice solu de morburii de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de celică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 fileri.

Originalul „LAXA“ și „REGENOLUL“ se poate afla la preparaturul original!

**SÁNDOR ZOLTÁN**  
farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL“ la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

Dacă oiți să cumpărați  
**Tea și rum fin**  
să vă adresați firmei

**VOJTEK și WEISZ**

în ARAD.

TEA:		RUM:	
	Car.		Cor.
1 pachet mixtură f. fină	—50	1/2 litru „Hungaria“	1'10
1 " " " "	1'—	1 " " "	2'20
1 " " " "	2'—	1/2 " Jamaica II	1'30
1 " " " " fină 1/4 klg.	250	1 " " "	2'60
1 " sfărâmături fine	—40	1/2 " " I	1'80
1 " " " "	—80	1 " " " I	3'60
1 " " " " kg.	7'—	1/2 " " " fortior	2'70
1 " POPOFF nr. 4	7'—	1 " " " "	5'40
1 " " " " 6	5'50	1/2 " " " antiqu	3'70
1 " " " " 8	4'50	1 " " " "	7'40

Comenzile făcute cu poșta se  
expediază prompt.

(Vo 506—)







Premiat la a. 1902 din partea expoziției industriale din Becicherecul-mare.

**BERBERSZKI MIKLÓS**  
păpușar, (Be 30-70)  
— Nagybecskerek. —



Liferează în țară și străinătate păpuși de piele, păsă, mătase și catifea, pentru bărbați, dame și copii cu prețurile cele mai ieftine. Serviciu prompt. — Catalog trimis gratuit. — Revizătorilor li-se dă rabat.

Articole de casă de sticlă și porcelan, utensilii culinare, articole de argint, nickel și aramă, lampe, rame și picioare la aparate fotografice, cuțite, furculițe și linguri de alpaca și argint, articole de oțel »Sollingen«. — Mobile de fier, cămine perpetice, sobe, articole de toaletă și turiști, cu prețurile cele mai ieftine — se pot cumpăra la firma:

**JOSEF JIKELI**

SIBIU—HERMANNSTADT, Strada Cisnădiei 47.

Ji 34-00

## Hlobil János

Primul institut cu putere electrică în Lugoj pentru văpsirea stofelor, curățirea chimică a îmbrăcămintelor — și spălarea cu aburi —

LUGOJ, str. Bisericii 6.

TELEFON: 218.

Primește tofelul de comande pentru văpsirea și curățirea hainelor de bărbați, dame și copii; precum și spălarea gulerilor, manșetelor, perdelelor și călcarea lor pe lângă prețuri ieftine. Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios. (Ho 534-30)



## Schwalb Adolf fia Vilmos

tinichigiu și mier.

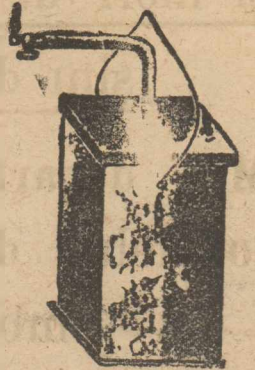
11-0

Budapest, VII. Varseny-u. 8.

(Colțul străzii Murányi)

Pregătește tofelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, cano pentru olei, lack ori petrolu, facle, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.  
Catalog trimis gratuit și franco.



## Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

Institut pentru ridicarea altarelor în  
Budapesta, Kőbányai-ut 53.



Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile. Se recomandă ca specialist, de München la renovarea altarelor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate. Condiții favorabile de plată.

(Si 160-60)

## Deschidere de prăvălie pentru mode de dame.

Am onoare a aduce la cunoștința P. T. publicului din Lugoj și jur, că mi-am deschis zilele trecute un:

## Magazin pentru mode de dame

manufactură și mărunțișuri pentru croitori

LUGOJ în casa Schleszler, colțul str. Bonnaz și Szende.

În urma bogatelor experiențe și cunoștințe câștigate în această branșă în magazinele cele mai distinse și în nenumăratele centre mari, precum și în urma legăturilor mele cu firmele și fabricile mari, sunt în plăcuta poziție, să satisfac cele mai rafinate gusturi.

În nădejdea că P. T. public îmi va acorda tot sprijinul

semnez cu stimă:

[Se 364-36]

**George Ștefani.**